

**4-6 YAŞ ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
EBEVEYNLİK STİLLERİNİN, ÇOCUĞU İÇİN PSİKOLOJİK YARDIM
ARAMAYA YÖNELİK TUTUMLARI VE ÇOCUĞUN DUYGUSAL-
DAVRANIŞSAL SORUNLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Beyza ÇAKIR

Eskişehir 2025

**4-6 YAŞ ÇOCUĞU OLAN EBEVEYNLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE
EBEVEYNLİK STİLLERİNİN, ÇOCUĞU İÇİN PSİKOLOJİK YARDIM
ARAMAYA YÖNELİK TUTUMLARI VE ÇOCUĞUN DUYGUSAL-
DAVRANIŞSAL SORUNLARI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Beyza ÇAKIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz 2025

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Beyza Çakır'ın “4-6 Yaş Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri Ve Ebeveynlik Stilllerinin, Çocuğu İçin Psikolojik Yardım Aramaya Yönelik Tutumları Ve Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunları İle İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı tezi 04/07/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek “Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğı'nin ilgili maddeleri uyarınca, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof. Dr. Bahtiyar ERASLAN-ÇAPAN	
Üye	: Dr. Öğr. Üy. Ayşen BALKAYA-ÇETİN	
Üye	: Dr. Öğr. Üy. Ergün KARA	

ÖZET

Bu çalışmada, 4-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ve ebeveynlik stillerinin çocuğun duygusal-davranışsal sorunları ve ebeveynin çocuğu için psikolojik hizmetlere yönelik tutumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Veriler okul öncesi dönemde çocuğu olan 289 katılımcıdan, “demografik bilgi formu”, “Uluslararası Kişilik Envanteri-Kısa Formu”, “Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği”, “Güçler ve Güçlükler Anketi” ve “Ebeveynlerin Psikolojik Hizmetlere Yönelik Tutumları Envanteri” kullanılarak toplanmıştır. Veriler SPSS 25 programında analiz edilmiştir. Araştırma sorularının istatistiksel analizi, bağımsız örneklem t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Korelasyon Analizi ve Çoklu Regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, dışadönüklük, uyumluluk ve duygusal dengelilik kişilik özellikleri ile kapsamlı olumsuz ebeveynlik düzeylerinin çocuğun duygusal-davranışsal problemleri üzerinde yordayıcılığının bulunduğunu ortaya koymuştur. Dışadönüklük ve kapsamlı olumsuz ebeveynliğin ise ebeveynin psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarında yordayıcılığı olduğu görülmüştür. Ebeveyn cinsiyeti, daha önce yardım almış olma durumu ve ebeveyn mesleği gibi demografik faktörlerin çocuğun duygusal- davranışsal problemleri ve ebeveynin psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarıyla anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma, çocuklarda görülen duygusal-davranışsal sorunların yordayıcılarını ve çocuğun desteğe ihtiyaç duyması halinde ulaşabilmesi için ebeveynlerin tutumlarını anlamlandırmayla ilişkili olabilecek faktörleri ele alarak alanyazına ve psikolojik danışmanlık uygulamalarına katkı sağlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Ebeveyn Stilleri, Psikolojik Yardım Aramaya Yönelik Tutum, Davranışsal Sorunlar

ABSTRACT

This study examined the relationships between the personality traits and parenting styles of parents with children aged 4 to 6, their children's emotional-behavioral problems, and the parents' attitudes toward seeking psychological services for their children. Data were collected from 289 participants using the "Demographic Information Form," the "International Personality Item Pool-Short Form," the "Multidimensional Assessment of Parenting Scale," the "Strengths and Difficulties Questionnaire," and the "Attitudes Toward Seeking Psychological Services Inventory." Data were analyzed using SPSS 25 program. Statistical analysis of research questions was analyzed using independent sample t-test, One-Way Analysis of Variance, Pearson Correlation Analysis and Multiple Regression analysis. Findings revealed that the personality traits of extraversion, agreeableness, and emotional stability, as well as levels of comprehensive negative parenting, had a significant predictive relationship with children's emotional-behavioral problems. In addition, personality traits of extraversion and comprehensive negative parenting was found to be a significant predictor of parents' attitudes toward psychological services. Demographic factors such as parental gender, previous experience with psychological help, and profession were also found to be significantly associated with both children's emotional-behavioral difficulties and parents' help-seeking attitudes. By addressing the predictors of emotional and behavioral problems in children and exploring factors that may influence parents' attitudes toward seeking support when needed, this study contributes to the literature and offers practical implications for psychological counseling practices.

Keywords: Parental Personality Traits, Parenting Styles, Attitudes Towards Seeking Psychological Help, Behavioral Problems

İTHAF

Zümra'ma...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimimin başlangıcından itibaren derslerimde, tezimde, hayatımda gerçek bir önderlik ve kapsayıcılık ile her ihtiyaç duyduğumda yanımda olan kıymetli danışman hocam Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN'a emekleri ve sabrı için çok teşekkür ederim.

Her işimde, her girişimimde beni ve kararlarımı sorgusuz ve koşulsuz kabul eden, destek olan ve elinden gelenin her zaman en iyisini yapan biricik ebeveynlerim, annem Havva ÇAKIR ve babam Ahmet ÇAKIR'a minnettarım. Verdikleri emekler ve anlayışları için çok teşekkür ederim.

Hiçbir mecburiyetleri olmamasına rağmen eğitim hayatım boyunca yanı başımda duran, desteklerini ve yapabileceğime olan inançlarını her daim hissettiren manevi kardeşlerim Kadriye KÖSE'ye ve Gülşen BALI HALAT'a çok teşekkür ederim.

Benim çocuk alanında bilgi sahibi olma isteğimi güçlendiren, sevebilme yetimi artıran ve belki de ismimden önce ders çalıştığımı öğrenen, tam da 4-6 yaş grubunda, biricik yeğenim Zümra Çakır'a ayrıca teşekkür ederim. Onun varlığı bu süreci daha da anlamlı kıldı. Zümra'nın ve bütün çocukların huzurlu bir yaşam süreceği, kendi yollarını cesaretle bulacağı bir gelecek için umutluyum.

....../....../20....

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında “elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....
(İmza)

.....
(Öğrencinin Adı Soyadı)

....../....../20....

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “scientific plagiarism detection program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

.....

(Signature)

Beyza ÇAKIR

ÜRETKEN YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken ChatGPT üretken yapay zekâ programından destek aldığımı beyan ederim. Tezin hazırlığı aşamasında üretken yapay zekâ programlarından çeviri, makale, analiz doğrulama desteği aldım. Üretken yapay zekâ programlarından aldığım bilgilerin doğruluğunu kontrol ettiğimi bildiririm. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

Beyza ÇAKIR

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI.....	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İTHAF	v
TEŞEKKÜR.....	vi
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	vii
STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES	viii
ÜRETKEN YAPAY ZEKA KULLANIM BEYANI	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİN	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Varsayımlar	8
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar	8
2. İLGİLİ ALANYAZIN	9
2.1. Ebeveyn Kişilik Özellikleri	9
2.1.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı	10
2.2. Ebeveynlik Stilleri	13
2.3. Çocuklarda Görülen Duygusal-Davranışsal Sorunlar.....	17
2.3.1. Çocuklarda duygusal sorunlar	20
2.3.2. Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik	21
2.3.3. Çocuklarda davranışsal sorunlar	22
2.4. Ebeveynin Çocuğu İçin Psikolojik Destek Almaya İlişkin Tutumu	24
2.5. İlgili Araştırmalar.....	27
2.5.1. Ebeveynlerin demografik, kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri ile çocuğun duygusal-davranışsal sorunları arasındaki ilişkiye dair araştırmalar	27

2.5.2. Ebeveynlerin çocuğu için psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu ile ilişkili araştırmalar	31
3. YÖNTEM	34
3.1. Araştırma Modeli	34
3.2. Örneklem	34
3.3. Veri Toplama Araçları	36
3.3.1. Kişisel bilgi formu	36
3.3.2. Uluslararası kişilik envanteri-kısa formu.....	37
3.3.3. Çok boyutlu ebeveynlik stillerini değerlendirme ölçeği (ebeveyn formu)	37
3.3.4. Güçler ve güçlükler anketi	38
3.3.5. Ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları envanteri.....	39
3.4. Verilerin Toplanması	39
3.5. Verilerin Analizi	40
4. BULGULAR.....	41
4.1. Verilerin Betimleyici İstatistik Sonuçları.....	41
4.2. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğun Duygusal Davranışsal Sorunları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular.....	43
4.3. Ebeveyn Kişilik Özellikleri ve Kapsamlı Ebeveynlik Stillerinin Çocuğun Duygusal Davranışsal Sorunlarını Yordayıcı Rolüne İlişkin Bulgular	47
4.4. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Ebeveynin Çocuğu için Yardım Arama Tutumuna İlişkin Bulgular	50
4.5. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Kapsamlı Ebeveynlik Stilleri ve Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunlarının Ebeveynin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumunu Yordayıcı Rolüne İlişkin Bulgular.....	54
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	57
5.1. Ebeveyn Demografik ve Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri ile Çocuğun Duygusal-Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	57
5.2. Ebeveyn Demografik ve Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri ile Çocuğu için Yardım Aramaya Yönelik Tutumu Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuç ve Tartışma.....	60
5.3. Öneriler	62
5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler	62
5.3.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler	64

KAYNAKÇA

EKLER

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler.....	35
Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Ait İstatistikler.....	41
Tablo 3. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğun Duygusal-Davranışsal Problemleri Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	44
Tablo 4. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğun Duygusal-Davranışsal Problemleri (Tek Yönlü ANOVA)	45
Tablo 5. Araştırmaya Dahil Edilen Ölçekler Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi	48
Tablo 6. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri ve Bazı Demografik Değişkenlerin Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunları Üzerindeki Yordayıcı Rolü.....	49
Tablo 7. Ebeveyn Demografik Özelliklerine Göre Ebeveynin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumuna İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	50
Tablo 8. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Ebeveynin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumu (Tek Yönlü ANOVA).....	51
Tablo 9. Araştırmaya Dahil Edilen Ölçekler Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi	54
Tablo 10. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri, Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunları ve Bazı Demografik Değişkenlerin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumu Üzerindeki Yordayıcı Rolü	56

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİN

DSM: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

SPSS: Statistical Package for Social Science

APA: American Psychology Association

IPI: Uluslararası Kişilik Envanteri

ÇESDÖ: Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği

GGA: Güçler ve Güçlükler Anketi

EPHYTE: Ebeveynlerin Psikolojik Hizmetlere Yönelik Tutumları Envanteri

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsan gelişimine dair yapılan araştırmalar, gözlemler, deneyimlere bakıldığında, bireyin dünyayı tanımaya başladığı, sosyalleştiği, kişiliğinin, karakterinin biçimlendiği zamanlar, bakım verenleriyle kurduğu bağ ile yaşamının ilk dönemleriyle başlar. Bu bakım verenler genellikle ebeveynlerdir. Çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel anlamda gelişiminde ebeveynler önemli aktörlerdir ve çocuğun duygusal-davranışsal gelişiminde ve sorunlarında önemli bir etkiye sahiptirler (Türkmen ve Ulutaş, 2018). Çocuğun hayata dair, çevresine dair ve özellikle kendisine dair geliştirdiği olumlu ve olumsuz tüm algıları aile içinde şekillenir. İlk rol modelleri de genellikle ebeveynleridir. Bu çalışmada bakım veren ve ebeveyn kavramları aynı amaca yönelik kullanılmıştır.

En temelde, bebek ve bakım veren arasında kurulan bağın ve etkileşimin, psiko-sosyal gelişim üzerinde etkisine bilinen pek çok kuramda da yer verilmiştir. Bowlby, etkin ve başarılı ebeveynliğin, gelecek nesillerin ruh sağlığı için önemli bir konumda olduğunu vurgulamış ve ebeveynlerin tutarlı bir şekilde sağlıklı işleyişi sürdürmesi gerektiğini ifade etmiştir (2014). Bowlby'nin kuramı, çocukluk döneminde kurulan bağlanma stillerinin ilerleyen yaşlardaki sosyal ilişkiler, özgüven, stresle başa çıkma ve psikolojik sağlık üzerinde önemli etkileri olduğuna işaret etmektedir. Çocuğun zaman içerisinde ebeveynleri başta olmak üzere çevresindeki uyaranlara bakarak hayatı, olayları anlamlandırması, duygusal, bilişsel ve davranışsal açılarından şekillenmesi özellikle ilk altı yaşta büyük bir hızda olmaktadır. Yaşamın ilk altı yılı, bireyin kimlik gelişiminde büyük önem taşıdığı kuramcılarının ortak görüşüdür (Freud, 1905; Erikson, 1950). 0-2 yaşı kapsayan bebeklik dönemi hayatı algılama ve temel yaşam becerilerini kazanma ile geçer. Yaşamın ilk iki yılında bebek ebeveyninin bakımıyla hayatta kalır. Hemen hemen her ihtiyacı bakım vereni tarafından karşılanır. İki yaş itibarıyla kendini bakım vereninin bir uzantısı değil, ayrı bir kişi olduğunu idrak etmeye başlar. 3-6 yaşı kapsayan ilk çocukluk döneminde ise genetik aktarım, mizaç gibi faktörlerin yanı sıra ebeveynin kişilik özellikleri ve baskın olarak görülen ebeveynlik tarzı da yine bu ilk altı yıl içinde çocuğun iyilik halinde kalabilmesi, öz saygısının sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi ve kimlik gelişiminin sağlıklı ilerleyebilmesinde önemli rol

oynamaktadır (Rohner ve Britner, 2002). 4-6 yaş grubundaki çocukların bilişsel, duygusal, davranış ve dil gelişimlerinde belirgin ilerlemeler gözlemlenir. Hayal gücünün gelişimi, kelime dağarcığının artışı ve dilin kurallarına hakim olması, fiziksel olarak daha özgür hareket edebileceği bir yapıda olması, gözlem ve analiz yeteneklerinin gelişim göstermesi, duygularını tanıma, ifade etme ve düzenleme becerilerinin artması bu ilerlemelere örnektir (Cirinlioğlu, 2015). Aynı zamanda, sosyal ortamlarda uygun davranışlar sergileme, empati kurma ve problem çözme yetenekleri de bu yaş aralığında önemli ölçüde gelişir. Dikkat ve dürtü kontrolü gibi yürütücü işlevlerin de katkısı vardır (Raver vd., 2008). Bu özellikler genetik ve mizaç temelinde oluşsa da çevrenin etkisi yadsınamaz derecede büyüktür. Çocuğun keşfetme, öğrenme miktarı ve öğrenme hızı, çevresinin destekleyici tutumunun varlığıyla ve sunulan imkanlarla ilişkilidir (MEB, OÖEP, 2013). Ebeveynler-bakım verenler bu çevrenin en önemli kişileridir. Dolayısıyla, ebeveyn kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri gibi ebeveynin sahip olduğu özellikler çocuğun gelişiminde önemli faktörlerdendir.

Ebeveynlerin kişilik özelliklerinin çocukların sosyal becerileri ve problem davranışları üzerinde anlamlı etkiler bıraktığına ilişkin bulgular vardır (Yaşar-Ekici ve Göger, 2018). Örneğin ebeveynlerin dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve duygusal dengesizlik gibi kişilik özelliklerinin, çocuklarının sosyal becerileriyle anlamlı ilişki gösterdiği, duygusal dengesizlik, düşmanlık gibi özelliklerinin çocukların içe kapanıklık, kaygınlık veya saldırganlık, hiperaktivite gibi davranışlarıyla örtüştüğü ilgili alanyazında belirtilmektedir (Yaşar-Ekici ve Göger, 2018; Çetin, 2019; Yurduşen, 2016).

Ebeveyn stilleri ebeveynlerin, çocukların davranışlarına yönelik tepki ve tavırlarının bütünüdür. Ebeveynlik stiline sevgi, saygı, merhamet, hoşgörü gibi temel duygular içermesi önem arz etmektedir (Kaya, 1997). Ebeveyn stillerinde bireylerin çocuk büyütmeye tutumlarının çeşitli kategorilerle açıklanmasını içerir. Schaefer (1959), ebeveynlik stillerini iki boyutlu bir yaklaşımla ele almıştır. Bu yaklaşımlar, kabul-red ve denetim-özerklik olarak adlandırılmıştır. İlk boyut olan kabul/red, anne babaların çocuklarına karşı gösterdiği sevgi ve sıcaklık düzeyini ifade eder. Bu tutumlar, çocukla kurulan ilişki biçimine göre kabul edici ve destekleyici olabileceği gibi, soğuk ve dışlayıcı da olabilir. İkinci boyut olan denetim/özerklik ise, anne babaların çocuklarının davranışlarını yönlendirme biçimlerini

yansıtır. Bu boyut, ebeveynin ne ölçüde kurallar koyduğu, sınırlamalar getirdiği ya da çocuğa ne kadar özgürlük tanıdığıyla ilgilidir. Baumrind (1971) ise ebeveyn stillerini dört alt başlıkta incelemiştir. Bunlar, yetkin, otoriter, izin verici ve ihmalkar ebeveyn stili olarak isimlendirilmiştir. Genel olarak bakıldığında sıcak bir tutum, destekleyici yaklaşım ve sağlıklı sınırları içeren olumlu ebeveynlik yaklaşımlarının, çocukların duygusal düzenleme becerilerine ve sosyal uyumlarına katkı sağladığı, öte yandan, duygusal uzaklık, fiziksel kontrolün fazlalığı veya gevşek disiplin anlayışı gibi olumsuz ebeveyn yaklaşımlarının çocuklarda içe yönelimli (kaygı, depresyon) ve dışa yönelimli (saldırganlık, dikkat eksikliği) problem davranışların ortaya çıkmasına katkıda bulunabileceği belirtilmektedir (Karababa, 2019). Ebeveyn kişilik özellikleri ve stilleri, çocuğun büyüdüğü ortamı şekillendiren temel özellikler arasında olduğundan, sağlıklı çocuk gelişimini sürdürmek ve mevcut duygusal-davranışsal problemlerle baş edebilmek için kritik önem taşımaktadır. Tüm bu faktörler çocuğun gelişimine yeterince katkı sağlayabildiğinde, çocukta sağlıklı ve yaşının getirdiği özellikleri gösterdiği bir gelişim seyri beklenir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, 1948), sağlığı yalnızca hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, bireyin fiziksel, zihinsel ve sosyal yönden tam bir iyilik hâli olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, bireyin sağlıklı gelişiminin çok boyutlu bir süreç olduğunu vurgular. Erken çocukluk dönemi, bireyin yaşamında sosyal ve duygusal temellerin atıldığı ve kişiliğin şekillendiği kritik bir evredir. Bu dönemdeki deneyimler, çocukların ileriki yaşamlarını derinden etkiler ve onların toplumsal uyum süreçlerini şekillendirir. Bu süreçte, çocuğun duygusal ve davranışsal tepkileri, yaşadığı çevre, bakım verenlerin tutumları ve yaşanabilecek stresli durumlarla doğrudan ilişkilidir (Tutumlu, 2024). Örneğin, çocuğun duygusal açıdan güvenli bir bağlanma geliştirmesi, davranışsal olarak ise sosyal normlara uygun tepkiler verebilmesi, sağlıklı bir gelişim ortamının göstergelerindendir. Ancak her deneyimin olumlu olması beklenemez; çocuklar, yaşamları boyunca çeşitli olumlu ve olumsuz olaylarla karşılaşır. Bu olayların çocuğun iç dünyasındaki yansımaları, duygusal ve davranışsal tepkilerle açığa çıkar. Bu nedenle, çocuğun yaşadığı çevre, bakım verenlerin kişilik özellikleri, çocuğun bireysel özellikleri ve yaşanabilecek kriz durumlarının değerlendirilmesi, gerekli önlemlerin alınması ve müdahalelerin yapılması açısından büyük önem taşır.

Çocuğun, yaşına uygun olmayan, toplumun sosyal ve kültürel yapısından farklı, sıklığı, sürekliliği ve yoğunluğu artmış, yapmaması gerektiğinin farkında olmasına rağmen gösterdiği duygusal ve davranışsal tepkileri problemlili/sorunlu davranış olarak adlandırılır (Irevul ve Tutumlu, 2024; Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2024). Çocuğun baş etmekte zorlandığı durum/duygu/olayların artması, uzun sürmesi, anlamlandırılmayışı gibi faktörler devreye girdiğinde bu problemlili davranışlar görülmeye başlanmaktadır. Çocuklarda, alarm niteliği taşıyabilen duygusal-davranışsal sıkıntılar (öfke patlamaları, kaygı vb.), dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, akran sorunları ve duygusal-davranışsal sorunlar görülebilmektedir. Bu sorunlar aile içi iletişim sıkıntıları, ebeveynler arasındaki anlaşmazlıklar, tutarsızlıklar, akut kriz durumları (taşınma, boşanma, vefat vb.), okula uyum gibi yeni ortama girme, kardeş sorunları gibi durumlardan etkilenecek ortaya çıkabilmektedir (Axline, 1969). Bu gibi durumlarda profesyonel bir psikolojik desteğe ihtiyaç duyulabilmektedir.

Çocuklara yönelik profesyonel bir psikolojik destek, çocuğun mevcut problemle baş edebilmesinde güçlendirilmesi ve diğer aile bireylerinin çocuğa destek olabileceği noktalarda bilgilendirilmesi gibi çeşitli yönleri bulunan, çocuğun ve aile bireylerinin iyi oluşunu artırmayı hedefleyen bir hizmettir. Çocuk için psikolojik destek alma kararı verecek kişi ebeveyndir, karar ebeveynin tutumuna, şartlarına ve bilgisine bağlıdır (Başdaş ve Türküm, 2018). Belirli bir yaşa kadar ebeveynler, çocuğun beslenme, barınma gibi ihtiyaçlarını karşıladığı gibi, psikolojik ihtiyaçlarını fark etmek, karşılamak ve gerekli olduğunda profesyonel desteğe başvurma konusunda da sorumludur. Öte yandan, çeşitli sebeplerden psikolojik yardım alma ihtiyacı olan çocukların çok az bir kısmının bu yardıma erişebildiği gözlemlenmektedir (Jackson vd., 2023). Bu durumun ekonomik, çevresel ve duygusal birçok sebebi olmakla birlikte, ebeveyn tutumları ile de ilişkisi olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin kişilik özellikleri, ebeveynlik tarzları, bilgi ve bilinç düzeyleri, deneyimleri, çocuğa bakım verme kapasitesi gibi faktörler ebeveynlerin çocuğu için aldığı kararlarda etkilidir (Demir ve Karabacak, 2017; Yaşar Ekici ve Göger, 2018). Bu faktörler, çocuğu için psikolojik yardım arama tutumu konusunda alacağı kararı etkileyecektir. Dünya geneline bakıldığında, ebeveynlerin psikolojik yardım aramaya ilişkin tutumlarında etiketlenme (Drent vd., 2022), profesyonel olmayan sosyal kaynaklarda çözüm arama

(Morawska ve Sanders, 2006), kendini açmada yaşanan zorluk (Harvey ve Boynton, 2021) gibi faktörler etkili olabilmektedir. Tüm bunlara bakıldığında, psikolojik yardım arama faaliyeti bireyler için başlı başına zorlayıcı bir hale gelebilmektedir. Türkiye’de bu konuyla ilgili daha çok yetişkin bireylerin psikolojik yardım arama düzeylerine ilişkin araştırmalara rastlanırken bireyin çocuğuna yönelik psikolojik yardım araması ile ilgili sınırlı araştırmaya ulaşılmıştır. Çocuklarda duygusal ve davranışsal güçlüklerin varlığı ile ebeveynlerin demografik özellikleri ve yardım arama tutumları arasında anlamlı ilişkiler mevcuttur. Örneğin, hizmet talep eden ebeveynler arasında düşük gelirli, tek ebeveynli veya etnik azınlık gruplarına mensup ailelerin daha fazla yer aldığı gözlenmiştir (Chow, Jaffe ve Snowden, 2002; Rosen vd., 2007) bu durum çocukların ruhsal sıkıntılarının şiddeti ve ev içi stresle yakından ilişkilidir. Ayrıca, ebeveynlerin profesyonel olmayan destek kaynaklarına (aile, arkadaş gibi) başvurma eğiliminin, yardım arama motivasyonunu düşürdüğü; çünkü informal yardımın hem engelleri arttırdığı hem de yardım arama davranışını geciktirdiği vurgulanmaktadır Savrikar, Dyke ve Uyku (2024), hizmet arayışına yön veren demografik etmenler arasında ebeveynin önceki yardım alma deneyimi ve hizmetlere yönelik inançları yer aldığını belirtmişlerdir . Sonuç olarak, bu bulgular ebeveyn demografik profilinin (gelir, aile yapısı, etnik köken) ve yardım arama tutumunun (profesyonel/metodolojik destek arama ya da informal kaynaklarda kalma) çocuklarda görülen duygusal-davranışsal sorunlarla anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tüm bu bilgilere dayanarak bu araştırmada, çocukların duygusal-davranışsal problemleri ile psikolojik yardıma erişimlerindeki sınırlılıklarının ebeveynlerden kaynaklanabilecek boyutlarını tespit edilmesi amacıyla, 4-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin yaş, eğitim durumu, çocuk sayısı, daha önce destek alıp almaması gibi değişkenler ile birlikte, kişilik özellikleri, ebeveynlik stilleri ile çocuğun olumlu ve olumsuz sosyal davranış eğilimleri ve çocuğuna psikolojik yardım aldırmaya yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi konu edinilmiştir. Elde edilen verilerin, çocukların profesyonel anlamda psikolojik desteğe ihtiyaç duymasındaki ebeveyn ve aile ortamı faktörünü daha iyi anlamayı ve bu desteğe ulaşp ulaşamamasındaki ebeveyn tutumunu görebilmeyi sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2 Amaç

Bu araştırmada, 4-6 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri, ebeveynlik stillerinin, çocuğun duygusal-davranışsal problemleri ve ebeveynlerin çocuğu için psikolojik yardım aramaya yönelik tutumları üzerindeki rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır.

Elde edilen sonuçların, bireylerin çocuğu için psikolojik yardım aramaya yönelik tutumlarının ve çocuğun duygusal-davranışsal problemlerinin arka planındaki bazı etkenlere yönelik bir açıklama getireceği öngörülmektedir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

1. Ebeveynin demografik özellikleri ile (yaş, ebeveyn eğitim durumu, gelir düzeyi, çalışma durumu, medeni durum, meslek, çocuk sayısı, ebeveyn yardım alma durumu, eğitim düzeyi, evlilik süresi) çocuğun duygusal ve davranışsal sorunları arasında ilişki var mıdır?
2. Ebeveyn kişilik özellikleri ve kapsamlı ebeveynlik stilleri çocuğun duygusal ve davranışsal sorunlarını yordamakta mıdır?
3. Ebeveynin demografik özellikleri ile (yaş, ebeveyn eğitim düzeyi, gelir düzeyi, çalışma durumu, medeni durum, meslek, çocuk sayısı, anne yardım alma durumu, daha önce çocuğu için destek alma durumu, psikolojik hizmetlere yönelik görüş) ebeveynin çocuğu için yardım arama tutumu arasında ilişki var mıdır??
4. Ebeveyn kişilik özellikleri, kapsamlı ebeveynlik stilleri, çocuğun güçlük düzeyi ebeveynin çocuğu için psikolojik yardım arama tutumunu yordamakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Ebeveynin kişilik özellikleri, yaşamındaki her rolünde etkili olduğu gibi üstlendiği ebeveynlik rolünde de etkilidir. İlgili alanyazında görüldüğü gibi, bireyin benimsediği çocuk yetiştirme tutumu da çocuğunun kişiliğinin hangi özelliklerinin daha baskın görüleceğini etkileyebilmektedir (Coplan vd, 2009). Bir ebeveynin kişilik özellikleri ve ebeveynlik stili, çocuğun gelişiminde oldukça etkilidir ve çocuğun sergilediği sosyal davranış eğilimlerinde

belirleyici etmenlerdendir. Çocuğun kendisi veya çevresindekiler için olumsuz görülebilecek davranışları, içinde yaşadığı aile iklimiyle doğrudan ilişkilidir. Çocukta bu davranışların azalması,—daha iyi bir ruh haline geçmesi sağlıklı ebeveynler ve olumlu aile iklimi ile mümkündür. Çocuğun hayatında işler yolunda gitmediğinde ise profesyonel bir desteğe başvurmak yardımcı olabilecek güvenilir çözümlerden biridir.

Çocuğun yaşadığı sorunlara bulunabilecek çözümlerin en önemli aktörlerinden biri ebeveynlerdir. Bu çözümler arasında profesyonel bir psikolojik yardım almak da bulunmaktadır. Psikolojik yardım almak, yaşamın her döneminde bireyin ruh sağlığı için koruyucu, önleyici ve iyileştirici bir konumdadır. Erken dönemde alınacak psikolojik yardım ise bireylerin gelecekteki ruh sağlığını korumada önemlidir. Okul öncesi dönemde yaşanan sorunlarda erken müdahalede bulunmak çocuğun gelişim seyrinin sağlıklı ilerlemesine katkı sağlar. Ebeveynlerin çocuklarının sosyo-duygusal gelişimi ile ilgili zamanında yardım araması, ileriki yaşamda psikososyal sorunların daha düşük oranda ve daha düşük şiddette yaşanmasıyla ilişkilidir (Luo vd., 2022). Ebeveynlerin özelliklerinin düzenlenmesi ile çocukların ruh sağlığı arasında görülen ilişkinin farklı boyutlarının ele alınması, çocukların ihtiyaç duyduğu desteği alabilmesi, ebeveynlerin çocukları için profesyonel yardıma erişimde karşılaştıkları engeller psikolojik danışmanlık açısından önemli bir konudur. Bu faktörler psikolojik destekte karar verme sürecine bilgi sağlar ve düşük erişim oranlarını iyileştirme yolları konusunda yapılan çalışmalara rehberlik edebilecek kazanımlar sunar (Salloum vd., 2016). Bu çalışmada çocuğun yaşadığı davranışsal sorunları ve ebeveynin çocuğuna ilişkin yardım arama davranışları ile ilişkili ebeveyn özellikleri ayrıntılı şekilde ele alınmaktadır. Elde edilen bulgular çocuğun yaşayacağı sorunların önlenmesinde hem ebeveynlere hem de çocukla çalışan psikolojik yardım veren ruh sağlığı uzmanlarına fayda sağlayacaktır. Bununla birlikte, ileride bu konuda yapılacak çalışmalara odaklanılabilecek kavramlar, derinleştirilecek kuramsal bilgiler ve farklılaşabilecek örneklem grupları açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Örneğin, kişilik özellikleri ve ebeveynlik stillerinden spesifik olarak bazılarına odaklanılması, çocuğu için psikolojik yardım aramaya yönelik kuramsal bilgilerin genişletilmesi gibi konularda bu araştırmanın katkı sağlayabilir.

1.4 Varsayımlar

Araştırma kapsamında kullanılan demografik bilgi formu, “Uluslararası Kişilik Envanteri-Kısa Formu”, “Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği (Ebeveyn Formu)”, “Güçler ve Güçlükler Anketi” ve “Ebeveynlerin Psikolojik Hizmetlere Yönelik Tutumları Envanteri” formlarına katılımcıların içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5 Sınırlılıklar

Çalışmadan elde edilen bulgular, araştırma kapsamında kullanılan “Uluslararası Kişilik Envanteri-Kısa Formu”, “Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği (Ebeveyn Formu)”, “Güçler ve Güçlükler Anketi” ve “Ebeveynlerin Psikolojik Hizmetlere Yönelik Tutumları Envanteri” formlarının ele aldığı değişkenlerle ve niteliklerle sınırlıdır. Bu formlar, çevrimiçi ortama (Google Formlar) aktarılarak katılımcılara çevrimiçi ortamlarda (Whatsapp, Facebook, Instagram vb.) ulaşılmıştır.

1.6 Tanımlar

- 1.1.1 Ebeveyn kişilik özellikleri:** Ebeveynlerin düşünce, duygu ve davranışlarında süreklilik gösteren örüntülerdir.
- 1.1.2 Ebeveynlik stilleri:** Ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri tutarlı davranış kalıpları ve duygusal atmosferi ifade eder.
- 1.1.3 Çocuklarda duygusal-davranışsal problemler:** Duygusal-davranışsal problemler; içselleştirilmiş (örneğin kaygı, depresyon, duygusal düzensizlik) ve dışsallaştırılmış (örneğin saldırganlık, hiperaktivite, kurallara uymama) sorunları kapsar.
- 1.1.4 Psikolojik yardım aramaya yönelik tutum:** Bireyin ruh sağlığı hizmetlerini kullanma konusundaki düşüncelerini, inançlarını ve duygularını yansıtan eğilimidir.

2. İLGİLİ ALANYAZIN

Bu başlık altında araştırmaya konu olan ebeveyn kişilik özellikleri, ebeveynlik stilleri, çocuklarda görülen duygusal-davranışsal problemler ve ebeveynin çocuğu için psikolojik yardım aramaya ilişkin tutumuna dair ilgili alanyazın bilgileri yer almaktadır.

2.1. Ebeveyn Kişilik Özellikleri

İnsan davranışlarının incelendiği birçok alanda, kişilik kavramı en çok ilgilenilen konulardan biri olmuştur. Bireyin davranışları, sosyal ilişkileri, zorluklar karşısında baş etme becerileri, yaşam tarzını belirlemesi gibi yaşantısının bütününe bakıldığında kişilik özelliklerinin etkisinden söz ediliyor olması, kişilik kavramına ilginin yoğun olmasını açıklayan bazı etmenlerdir. Kişilik, Türk Dil Kurumu tanımına göre, “Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü; şahsiyet” olarak tanımlanmıştır. Bireye özgü bu özellik ve niteliklerde ebeveynlerinin ve içinde bulunduğu çevrenin etkisi bulunmaktadır. Yalnızca gen aktarımına bakıldığında dahi, ebeveyn genlerinin ve kişiliğinin çocuğuna pek çok farklı şekilde aktarılmış olabileceği görülmektedir (Perdman ve Fiirto, 2002). Bununla birlikte, insan doğasının karmaşık yapısı gereği, çoğu kişisel özelliğin poligenetik yapıdadır ve kalıtsal özelliklerin hangi çevre koşullarında nasıl ortaya çıkacağı farklılaşabilmektedir. Tüm bu değişkenlerin içinde, ebeveyn kişiliğinin çocuğun gelişimi üzerinde bariz etkisi olduğu ve çocuk yetiştirme sürecinde farklı etkenlerle birleşerek bir ebeveyn tutumuna dönüştüğü söylenebilir.

Kişilik kuramlarının ilk akla geleni ve sonrasındaki birçok kuramın da öncüsü, Sigmund Freud’un Psikanalitik kuramıdır. **Freud**, bireyin gelişiminde ilk altı yılın önemine vurgu yapar ve bu dönemlerdeki aksaklıkların yetişkin yaşa gelindiğinde bazı psikopatolojilere zemin hazırlayabileceğini belirtir (Ewen, 2014). Bir diğer önemli kuramcı olan **Erikson’un Psiko-Sosyal Gelişim Kuramı**, kişiliğin gelişimini bireyin yaşamını kapsayan sekiz boyutta ele almıştır. Bu gelişim evreleri, birbiri üzerine gelişen ve her birinde psikoseksüel mod ve psikososyal krizlerden oluşan evrelerdir. Kuramın, kişilik gelişiminde kalıtım ve çevrenin etkisine dair katkısı bulunmaktadır, bununla birlikte, psiko-sosyal yaşantıların kalıtım-biyolojik yöne göre daha belirleyici bir konumda olduğu savunulur (Schultz ve Schultz, 2005). Her evrede, kişiliğin gelişimi içinde bir yaşam krizinden geçilir ve kırılganlık ile

potansiyeli açığa çıkarmayı içinde taşır (Feist ve Feist, 2009). Bu evrelerden ilki 0-1 yaş aralığını (bebeklik) kapsayan temel güvene karşı güvensizlik evresi, ikincisi 2-3 yaş aralığını (erken çocukluk) kapsayan özerkliğe karşı utanç ve şüphe evresi, üçüncüsü 3-6 yaş aralığını (oyun çağı) kapsayan girişimciliğe karşı suçluluk evresidir. Kurama göre, Krizlerin çözülmesi ile ego güçleri, çözülememesi ile ise temel patolojiler ortaya çıkar (Corey, 2015). Kişiliğin tanımlanması ve araştırılmasında sıkça başvurulan, çok sayıda akademik çalışmaya temel oluşturan kuramlardan biri de Robert McCrae ve Paul Costa tarafından geliştirilen **Beş Faktör Kişilik Kuramı'dır**. Bu kuram, kişilik özelliklerini beş temel boyut altında toplamaktadır: dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve deneyime (gelişime) açıklık. Kuramın geniş kabul görmesinde, kişiliği anlamaya yönelik sade ama kapsayıcı bir çerçeve sunması, evrensel geçerliliğe sahip olması ve çok sayıda ampirik çalışmayla desteklenmiş olması etkili olmuştur (McCrae & Costa, 1999). Beş Faktör Kişilik Kuramı'nın bu belirgin sınıflandırması, kişilik özelliklerinin ölçümünde geliştirilen pek çok envantere temel oluşturmıştır. Bu çalışmada da ebeveynlerin kişilik özelliklerini değerlendirmek amacıyla, söz konusu kuram temel alınarak yapılandırılmış olan "Uluslararası Kişilik Envanteri" (International Personality Item Pool – IPIP; Goldberg, 1999) kullanılmıştır. Bu nedenle, kuramsal çerçevenin bütünlüğünü korumak ve araştırma bulgularının doğru biçimde yorumlanabilmesini sağlamak amacıyla Beş Faktör Kişilik Kuramı tezde ayrı bir başlık altında detaylı olarak ele alınmıştır.

2.1.1. Beş Faktör Kişilik Kuramı

Beş Faktör Kişilik Kuramı, Robert McCrae ve Paul Costa tarafından geliştirilmiştir. Bu iki araştırmacının farklı yaşam öyküleri ve akademik geçmişleri, kişilik psikolojisine büyük katkılar yapmalarını sağlamıştır. McCrae, Michigan Üniversitesi'nde felsefe eğitimi aldıktan sonra psikolojiye yönelmiş ve Cattell'in faktör analizine dayalı kişilik çalışmalarından etkilenecek kişiliğin biyolojik temelleri üzerine yoğunlaşmıştır. Paul Costa ise psikoloji alanındaki lisans eğitimini Clark Üniversitesi'nde, yüksek lisans ve doktorasını Chicago Üniversitesi'nde tamamlamıştır. Costa, bireysel farklılıklar ve kişiliğin yapısal yönleriyle ilgilenmiş, McCrae ile 1976'dan itibaren birlikte çalışarak kişilik psikolojisinde önemli bir

yere sahip olan Beş Faktör Kişilik Kuramı'nı ve bu kurama dayalı envanteri geliştirmiştir. Kuramın ortaya çıkış süreci, 20. yüzyılın son çeyreğinde faktör analizi yöntemlerinin gelişmesiyle başlamış; Costa ve McCrae'nin ölçüm araçlarını geliştirmesi, modelin istatistiksel ve teorik temellerini güçlendirmiştir (Costa & McCrae, 1992). Bu analizler, birçok farklı kişilik ölçeğinde yer alan maddelerin ortak varyansını beş ana faktöre indirgemeyi mümkün kılmış; böylece bireylerin davranışlarını ve duygusal tepkilerini özetleyen evrensel bir yapıya ulaşılmıştır.

Beş Faktör Kişilik Kuramı, bireylerin kişilik yapılarının temelinde beş geniş boyutun yer aldığı varsayımına dayanır. McCrae ve Costa, kişiliği ölçmek amacıyla faktör analizini kullanmış, önce dışadönüklük ve nevrotizm boyutlarına odaklanmış, daha sonra deneyime açıklık boyutunu eklemişlerdir. 1985 yılına kadar üç faktörlü bir model savunmuşlar, ancak 1983-1985 yılları arasında yaptıkları çalışmalarla kişiliğin beş temel boyutunu tanımlamışlardır. Bu beş boyut; dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk (öz disiplin), duygusal denge (nevrotizm) ve deneyime açıklıktır. Bu model zamanla, yalnızca sınıflandırma değil aynı zamanda bir kişilik kuramı hâline gelmiştir.

Kuram, insan doğasını karmaşık psikolojik özelliklerin basitleştirilmiş bir özeti olarak değerlendirir. **Dışadönüklük**, bireylerin sosyal çevreyle kurdukları iletişimin yoğunluğunu ve enerjiyi; **uyumluluk** ise empati, iş birliği ve başkalarına duyulan güveni yansıtır. **Sorumluluk**, öz disiplin ve planlılık aracılığıyla bireyin yaşamına düzen getirirken, **duygusal denge**, stresle başa çıkabilme kapasitesi ve duygusal istikrarı ortaya koyar. **Deneyime açıklık** ise, bireyin yaratıcı düşünme, yeni deneyimlere açıklık ve sanatsal algıyı temsil eder. Bu beş boyut, bireyin davranışsal ve duygusal özelliklerini, çevresiyle olan ilişkilerini ve yaşamın çeşitli alanlarındaki uyumunu anlamada temel bir çerçeve sunar. Dolayısıyla, kuramın evrimsel temelli yaklaşımı, insan davranışlarını ve sosyal etkileşimleri anlamada merkezi bir rol oynar (McCrae ve Costa, 1987; John, Naumann ve Soto, 2008).

Dışadönüklük, içerisinde coşku, sevinç, konuşkanlık, aktiflik ve sosyallik gibi çeşitli özellikler barındırır (Costa vd., 1986: 641). Dışadönük kişilerin özellikleri olumlu duygusal dengeye sahip (McCrae ve Costa, 1992), girişken, samimi, dikkat çekici, sosyal, özgüveni yüksek olarak belirtilir. Watson ve Clark (1997)'a göre dışadönük insanlar, bu özelliklerinin yanı sıra kimi ortam ve durumlarda da abartılı olabilen, amaçlarına ulaşmak için çabalayan, istekli ve baskın karakterli kişilerdir. **Uyumluluk**, cana yakınlık, kibarlık, hoşgörülülük ve

sosyallik gibi çeşitli özelliklerin bileşiminden oluşmaktadır (Morsünbül, 2014). Uyumluluk düzeyi yüksek olan bireylerin, dürüst, mütevazı, insancıl, samimi, hoşgörülü, yardımsever ve sempatik özellikleri ön plana çıkmaktadır. Uyumluluk düzeyi düşük olan bireylerin ise, kırıncı, geçimsiz, iş birliğinden uzak, kuşkucu, hırslı olması gibi birtakım özelliklerinin ön plana çıktığı görülür (Costa vd., 1986). **Sorumluluk**, otokontrol, tertip-düzen sahibi olma ve başarı gibi çeşitli özellikleri içeren boyuttur (Morsünbül, 2014). Bu özelliği baskın bireylerin yaptığı işi önemseyen, kontrollü davranan, hırs ve azim sahibi, planlı olan bir yapıda oldukları belirtilir (Costa ve McCrae, 1995). **Duygusal Dengelilik**, “duygusal dengesizlik” olarak da belirtilebilen “Nevrotiklik” kavramının tersidir. Nevrotiklik, bireyin çeşitli birçok durumda korku, üzüntü, öfke, güvensizlik gibi olumsuz duygular yaşaması ve bu olumsuz duyguları düzenlemekte yetersiz kalması ile karakterize edilerek, genel bir eğilimi göstermektedir (Lahey, 2009).

Beş Faktör Kişilik Kuramı’nda, her kişilik boyutu iki uçlu bir spektrumda değerlendirilir. Dışadönüklük, sosyal, konuşkan, eğlenceli ve enerjik bir yapının göstergesi iken, içedönüklük daha mesafeli, sakın ve yalnızlığa yatkın bir kişiliği ifade eder. Nevrotizm yüksek olduğunda bireyler daha stresli, kaygılı ve duygusal olarak dengesizdir; düşük nevrotizm ise sakinlik ve duygusal istikrarı ifade eder. Deneyime açıklık, yeni fikirlere, deneyimlere ve sanatsal ya da entelektüel faaliyetlere açıklığı; uyumluluk, yardımseverlik, empati ve iş birliği becerilerini; öz disiplin ise organizasyon, sorumluluk ve hedef odaklılığı temsil eder.

Kuramın yapısal yönü, kişiliği üç merkezî ve üç çevresel bileşenle açıklar. **Merkezî bileşenler**, **temel eğilimler** (biyolojik temelli yatkınlıklar), **karakteristik adaptasyonlar** (çevreyle etkileşim sonucu oluşan alışkanlık, değer, tutumlar) ve **kendilik kavramıdır** (kişinin benliğiyle ilgili inanç ve değerlendirmeleri). **Çevresel bileşenler** ise, **biyolojik temeller** (genetik, hormon, beyin yapısı), **nesnel yaşam öyküsü** (bireyin gerçek yaşam olayları) ve **dış etkilere** (fiziksel ve sosyal çevre).

Beş Faktör Kişilik Kuramı’na göre **temel eğilimler** biyolojik kökenlidir, kişilik gelişiminin merkezinde yer alır ve kalıcıdır. **Karakteristik adaptasyonlar** ise esnek, yaşam boyunca değişebilir ve çevresel koşullardan etkilenir. **Benlik kavramı** bireyin kişiliğini

yönlendirici önemli bir karakteristik adaptasyon olarak tanımlanır. Kişilik, bu üç bileşenin etkileşimiyle şekillenir.

Kuramın eleştirileri ise, insan doğasının yalnızca beş boyutla açıklanamayacağı, derin içsel süreçlerin dışlandığı ve öznel deneyimlere yeterince yer verilmediği yönündedir. McAdams, bu kuramı "yabancınn psikolojisi" olarak nitelendirir çünkü kolay gözlenebilen yüzeysel özelliklere odaklanır.

Beş Faktör Kişilik Kuramı, geliştirme sürecinde ampirik bulgulara ve ölçülebilirlik ilkesine dayalı bir yaklaşım benimsenmiştir. McCrae ve Costa, kişilik boyutlarını tanımlamanın yanında bu boyutların açıklanması ve işleyişi üzerine odaklanmışlardır. Kuramlarını destekleyen dört temel kanıt sunmuşlardır. Bunlar, beş faktörün davranış biçimlerine dayalı eğilimleri açıklaması, bu özelliklerin doğal dillerde kişilik tanımlarıyla tutarlılık göstermesi, kültürler arası geçerliliği ve biyolojik temellerinin olması şeklinde belirtilmiştir. Böylece Beş Faktör Modeli'nin evrenselliğine de vurgu yapılmış, model kültürlerarası çalışmalarda da oldukça geçerli bulunmuş; farklı coğrafya, dil ve kültürlerde yapılan araştırmalar, modelin ana beş boyutunun benzer özellikler taşıdığını göstermiştir. Bu evrensellik, kuramın klinik psikoloji, örgütsel psikoloji, eğitim psikolojisi ve hatta sosyal psikoloji alanında geniş uygulama bulmasını sağlamıştır. Özellikle klinik uygulamalarda, bireylerin terapi sürecindeki davranışsal değişikliklerini takip etmek temel bir ölçüt haline gelmiştir. Bununla birlikte, modelin günümüze kadar olan geçerliliği ve pratik uygulamadaki yüksek öngörü gücü, onun psikolojik araştırmalar ve uygulamalar açısından en yaygın kabul gören kuramlardan biri olmasını sağlamıştır (McCrae ve Costa, 1997; John vd, 2008).

Sonuç olarak, Beş Faktör Kişilik Kuramı kişilik psikolojisinde yapılandırılmış, geçerliliği yüksek ve kültürler arası genellenebilirliği olan güçlü bir çerçeve sunar. Geniş bir literatür tarafından desteklenmekte ve birçok kişilik envanterinin temelini oluşturmaktadır.

2.2. Ebeveynlik Stilleri

Ebeveynlik stilleri (anne-baba tutumları), ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde sergilediği tutarlı davranış örüntülerini tanımlamak için kullanılan kavramsal sınıflamalardır. 20. yüzyılın ortalarından itibaren psikoloji araştırmacıları, ebeveyn tutumlarını belirli boyutlar ve kategoriler halinde açıklamaya yönelmiştir. Literatürde yaygın olarak ebeveynlik davranışlarının en az iki temel boyut üzerinde değişim gösterdiği ifade edilmektedir. Bu iki

temel boyut, ilgili-yumuşak tutum ile kontrol edici-disipline edici tutum olarak karşılık bulmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993; Van Petegem vd., 2015). Ebeveyn stillerine dair geliştirilmiş modellere bakıldığında, genel kanıya paralellik gösteren bazı kuramcılar ön plana çıktığı görülür. Bunlar, sevgi ve düşmanlık başlıklarıyla ebeveyn stillerini ikiye ayırarak açıklayan *Schaefer'in karmaşık modeli* ile ebeveyn stillerini dört başlık altında inceleyen *Baumrind'in* çalışmasıdır. Schaefer'in modeline göre ebeveyn davranışları söz konusu iki boyutun farklı kombinasyonları ile tanımlanır. Schaefer, bu boyutlar arası ilişkileri döngüsel bir düzlemde (sirkümpleks model) göstermiş ve ebeveynlik stillerinin hiyerarşik bir modelini alanyazına kazandırmıştır (1959). Örneğin bir ebeveyn yüksek sevgi ve yüksek kontrol gösterdiğinde farklı bir stil sergilerken, düşük sevgi ve yüksek kontrol çok farklı bir ebeveynlik tarzına karşılık gelir. Bu kuramsal çerçeve, sonraki sınıflandırma çalışmalarına zemin hazırlamıştır. Benzer dönemde diğer bazı araştırmacılar da iki boyutlu sınıflandırmalar önermiştir. Örneğin, Roe (1957) ve Becker (1964) ebeveyn tutumlarını sıcaklık vs. soğukluk ve kontrol vs. gevşeklik eksenlerinde ele almışlardır. Bu çalışmalar, ebeveyn-çocuk etkileşimindeki kabullenme–reddetme ile katılık–hoşgörü boyutlarının evrensel önemine işaret etmektedir. Baumrind ise aileler ve çocuklar ile yaptığı araştırmalar sonucunda ebeveyn stillerini üç ana başlıkta ele almıştır. Bu üç stil, otoriter ebeveynlik, izin verici (hoşgörülü) ebeveynlik ve demokratik (otoratif) ebeveynlik olarak isimlendirilmiştir (1967). Macoby ve Martin (1983) ise Baumrind'in tanımladığı bu üç stile ihmalkar (ilgisiz) alt boyutunu da ekleyerek alana katkı sağlamışlardır.

Otoriter ebeveyn tutumu, aşırı hoşgörülü tutumun tam aksi yönde, içinde baskıları, katı kuralları ve cezaları barındırabilen, çocuğun keşfetme ve dünyaya açık olma duygularını ketleyebilen bir ebeveyn tutumudur. Bu tutumu gösteren ebeveynlerin çocuktan talep ve beklentileri fazlayken, gösterilen ilgi ve sıcaklığın düşük seviyede kaldığı görülebilmektedir. Çocuğu kontrol etmeye çalışan, davranış ve tutumlarını biçimlendirmek isteyen bu stilde, çocuğun kurallara uymaması halinde bir ceza ile karşılaşma olasılığı bulunmaktadır. Kuralların sorgulanması, düşüncelerin açıkça ifade edilmesi bu stilde ebeveynlik olan bir ailede istenmeyebilmektedir. Çocuğun düşünce ve isteklerinin yerine getirilmemesi ile birlikte, onun için yapılması gereken her şeyi ebeveynin kontrol altına alması ve yönetmesi, ebeveynin çocuğu belirli bir kalıba sokmaya çalışması söz konusudur (Haktanır ve Baran,

1998). Bu durum çocuğun özgüven, öz yeterlilik gibi duygularının gelişmesine engel olabilmektedir. Yavuzer (2010), bu ebeveyn stiline sahip ebeveynlerin çocuklarının davranışlarını kontrol etmeleri ve çocuklarından talepte bulunmalarının yanı sıra, çocuklarına karşı duyarsız olabildiklerini belirtmiştir, ebeveyn çocuk ilişkisi tek yönlüdür.

Aşırı hoşgörölü ebeveyn stili, sınırları belli olmayan ve çocuğa fazlaca anlayışlı yaklaşılan ebeveyn tutumudur. Ebeveynin tutumu çocuğun özgürlüğü ve iyiliğine vurgusuyla gelişebiliyorken, çocuğun sorumluluk alma ve kuralları öğrenme konusunda zorlanmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu ebeveyn stiline sahip ebeveynler çocuklarının istek ve taleplerine açık ve olumlu dönütler sağlamakta, onları kabul etmekte aktif iken; sınır koyma, kontrol etme gibi becerilerde zayıf kalabilmektedir (Baumrind, 1968). Aşırı hoşgörölü/izin verici ebeveynler, çocuklarına arkadaşça yaklaşır fakat denetim eksikliği ve aşırı özgürlük sebebiyle çocuğa talepte bulunmak konusunda geri plandadırlar. Bu sebeple sorumluluk alma becerisi zayıf, evde söz sahibi olan, eleştiriye gelemeyen ve kurallara uymakta zorlanan bir çocuk profili ile karşılaşmak da olasıdır (Tunç ve Tezer, 2006).

Demokratik ebeveyn stili, ailede kaos yerine herkes için sağlıklı olabilecek bir aile ortamına yardımcı olabilecek stildir. Bu ebeveynlikte, talep ve kontrol, kabul gösterme, duyarlılık ön plandadır. Ebeveynin evde otorite olmasının yanı sıra, açıklayıcı olduğu ve çocuğun fikirlerini özgürce söyleyebildiği bir ortam bulunur (Özer, 2011). Yavuzer (2010), bu ebeveyn stiliyle büyüyen çocukların güven içinde, desteklendikleri ve hoşgörü ile karşılandıkları bir ortama sahip olduklarını belirtir. Çocuğun ileriki yaşlarında da özgüvenli ve sosyal bir yapıda olabileceklerini öngörür.

Tutarsız ebeveynlik, bir kuralı sürdürmek yerine, bazen hoşgörölü bazen katı sınırlar çizerek, bir anlamda çocuğun kafasını karıştıran ebeveynlik stildir. Tutarsız ebeveynlik; ebeveynin çocuğun davranışlarına karşı zaman içinde değişken, çelişkili tepkiler vermesi, ebeveynler arası tutum farklılıkları ya da belirli bir davranışa bir gün ceza verip başka bir gün ödül vermesi gibi durumları kapsar (Patterson, 1976'dan akt: Gardner, 1989). Bu stilde yetişen çocuklar, bir konuda ne ile karşılaşacağını bilemediği için belirsizlik ve kaygı ile baş başa kalabilmektedir. Tutarsızlık, çocuğun hayata ve diğerlerine karşı, karşı taraftan ne geleceğini anlamlandıramaması sebebiyle güvensiz ve tedirgin davranışlara sebebiyet verebilmektedir (MacKenzie, 2002).

2.2.1. Schaefer'in ebeveynlik stilleri karmaşık modeli

Earl Schaefer, 1965 yılında geliştirdiği modelle ebeveyn davranışlarını iki temel psikolojik boyutta incelemiştir. Bu model, çocukların algılarına dayalı olarak ebeveyn tutum ve davranışlarını sınıflandırmakta ve bu tutumların çocukların duygusal ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerine ışık tutmaktadır.

Schaefer'in modeli, ebeveyn tutumlarını aşağıdaki iki temel boyut üzerinden açıklanır. Bunlar, Sevgi – Düşmanlık (Love–Hostility) boyutu ve kontrol-özerklik (Control–Autonomy) boyutlarıdır. **Sevgi-Düşmanlık Boyutu**, ebeveynin çocuğuna yönelik duygusal yakınlığı ve kabul düzeyini ifade eder. Sevgi-kabul yönü, ebeveynin çocuğuna karşı ilgili, kabul edici, sevecen, sıcak ve destekleyici tutumunu ön plana çıkarırken, düşmanlık-red yönünde ebeveynin çocuğuna karşı eleştirel, cezalandırıcı, reddedici ve soğuk tutumlar ön plana çıkar. Sevgi boyutu çocuğun olumlu benlik algısı ve güven duygusunu geliştirir, düşmanlık boyutu ise çocuğun kaygı, güvensizlik duygularının artmasına ve davranış problemlerine yol açabilir.

Kontrol-Özerklik Boyutu, ebeveynin çocuğun davranışlarını yönlendirmesi ve bağımsızlık gelişimini desteklemesi noktasında nasıl bir tutumu olduğunu ifade eder. Kontrol yönü, Ebeveynin çocuğun davranışlarını sıkı bir şekilde denetlemesi, yönlendirmesi, kural koyması ve itaat beklentisi içinde olması durumunu tanımlar. Aşırı kontrol, çocuğun bireysel gelişimini kısıtlayabilir. Özerklik yönü, ebeveynin çocuğa karar alma, sorumluluk üstlenme ve kendi sınırlarını belirleme konusunda destek vermesi anlamına gelir. Bu tutum, çocuğun özyönetim becerilerini geliştirmesini sağlar.

Ebeveyn stillerine dair kuramlardan yola çıkarak, bireylerin ebeveynlik stillerini anlayabilmek amacıyla çeşitli ölçme araçları geliştirilmektedir (Parent ve Forehand, 2017; Robinson, Mandelco, Olsen, ve Hart, 1995). Bu çalışmaların bir kısmı kuramların kavramlarını doğrudan ölçmeyi amaçlarken, diğer kısmı kuramı temel alarak ilerlemektedir. Schaefer'in ebeveynlik stilleri modelini temel alarak geliştirilen ölçme araçlarından biri de Parent ve Forehand (2017) tarafından geliştirilen “Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği (ÇESDÖ)”dir. Bu ölçek çalışmasında Schaefer'in ebeveyn stilleri modeli temel alınmış ve iki genel alt boyutun altında toplam yedi alt boyut oluşturulmuştur. Ölçeğin geliştirilmesindeki amaç, ebeveynlik tutumlarını tek bir boyutta veya tek bir

kategoriyle sınırlamak yerine, birden fazla boyut boyunca değerlendirebilmektir. Bu sayede ebeveynin güçlü ve zayıf yönleri farklı alt ölçeklerde ayrı ayrı ölçülebilmekte, daha nüanslı bir profil ortaya çıkarılmaktadır. ÇESDÖ iki ana faktör altında toplam 7 alt boyut içermektedir: **Olumlu Ebeveynlik ve Olumsuz Ebeveynlik**. Olumlu Ebeveynlik faktörü dört alt boyuttan, olumsuz ebeveynlik faktörü ise üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ebeveynlik stillerine dair geliştirilen pek çok modelle paralel bir yaklaşıma sahip olduğundan, bu alt boyutlarda kısaca bahsedilebilir. Olumlu ebeveynlik faktörünün ilk alt boyutu **proaktif ebeveynliktir**, ebeveynin olası sorun veya çatışmaları önceden öngörerek bunları engellemeye yönelik, çocuk odaklı planlama ve yönlendirme çabalarıdır. Ebeveynin problem ortaya çıkmadan uygun önleyici tepki vermesini içerir. **Olumlu Pekiştirme**, çocuk istenen bir davranış sergilediğinde veya sorumluluklarını yerine getirdiğinde, ebeveynin övgü, takdir, ödül gibi yöntemlerle bu davranışı pekiştirmesidir. **Samimi ilişki**, ebeveynin çocuğa karşı sevgi, şefkat, yakınlık gösterme derecesini ifade eder. Olumlu ebeveynlik boyutunun son alt boyutu olan **destekleyici yaklaşım** ise ebeveynin, çocuğun duygu ve düşüncelerine değer verip onları dinleme, açık iletişim kurma ve çocuğu cesaretlendirme düzeyi olarak ifade edilir (Karababa, 2019). Olumsuz ebeveynlik boyutundaki alt boyutlarda ise ebeveynin aşırı kontrolcü, sert, saldırgan veya düşmanca tutumlarını içeren **Düşmanlık**, ebeveynin fiziksel ceza veya fiziksel güç kullanarak disiplin sağlamaya çalışma düzeyini ifade eden **Fiziksel Kontrol**, ebeveynin kontrol eksikliği veya tutarsız disiplin tutumunu ifade eden **Düşük Kontrol** bulunmaktadır (Karababa, 2019). Schaefer'in modeli ve ilgili alan yazın ile karşılaştırıldığında genel kabule paralel bir yaklaşım ile ebeveynlik stillerine açıklama getirildiği görülmektedir.

2.3. Çocuklarda Görülen Duygusal-Davranışsal Sorunlar

Okul öncesi dönem, genellikle 3-6 yaş grubunu kapsayan, çocukluğun kritik dönemlerinden biridir. Çocukların, doğum ile başlayan ve bu yıllarda artarak devam eden çevreye dair merakı ve inceleme isteği, onları çevresindeki kişilerle etkileşime girme ve sosyal etkileşim başlatma davranışlarına yöneltir (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Çocukların doğuştan gelen merak duygusu, bilişsel, dil, fiziksel ve psikomotor gelişim alanlarının yanı sıra sosyal ve duygusal gelişim süreçlerinde de çeşitli deneyimler kazanmalarına katkı

sağlamaktadır. Bu dönemde çocukların fiziksel, duygusal, bilişsel, sosyal alanlarda ve dil gelişiminde hızlı bir ilerleme gözlenir. Bu dönemde çocuklar, temel motor becerilerini geliştirir, dil ve iletişim yeteneklerini artırır ve sosyal etkileşimlerde bulunarak toplumsal kuralları öğrenirler.

Okul öncesi dönemin gelişim alanlarına ayrı ayrı bakıldığında, birtakım özellikler göze çarpar. Fiziksel gelişimlerinde ince ve kaba motor becerilerinin arttığı, koşma, zıplama, tırmanma gibi kaba motor becerilerinde ustalaştıkları, düğme ilikleme, boyama, makas kullanma gibi ince motor becerilerinin geliştiği gözlemlenir (Sutapa vd., 2021). Fiziksel becerilerin gelişimi, çocuğun özgüvenini ve bağımsızlık duygusunu destekler. Bilişsel gelişime bakıldığında Piaget'nin bilişsel gelişim kuramı akla gelir. Bu kurama göre, okul öncesi dönemde çocuklar "işlem öncesi dönem"de bulunurlar (Şahin, 2014). Bu dönemde çocuklar, sembolik düşünme becerilerini geliştirerek hayali oyunlar oynar ve nesneleri temsil eden semboller kullanırlar ancak mantıksal düşünme yetenekleri tam olarak gelişmediği için olayları kendi bakış açılarına göre yorumlarlar (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Ayrıca, bu dönemde dikkat süresi kısa olduğundan, öğrenme süreçlerinde tekrara dayalı ve oyun temelli yaklaşımlar daha etkili olur (İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2021). Okul öncesi dönemde en önemli gelişim alanlarından biri dil gelişimidir. Bu yaş grubunda çocukların, dil ve konuşma becerilerini hızla geliştirir. Kelime dağarcıkları genişler, daha karmaşık cümleler kurmaya başlar ve dilbilgisi kurallarını öğrenirler (Şahin, 2014). Ayrıca, hikâye anlatma ve dinleme becerileri geliştiği için sosyal etkileşimleri de güçlenir (Karoğlu ve Ünüvar, 2017). Çocukların dil gelişimi, aile ve eğitim ortamında maruz kaldıkları sözel uyarıcılara bağlı olarak değişiklik gösterebilir (Fahey vd., 2011). Sosyal ve duygusal becerilerin gelişimi ise diğer tüm gelişim alanlarıyla bağlantılı olmakla birlikte çocukların akranlarıyla ve büyükleriyle etkileşim kurarak paylaşma, iş birliği yapma gibi sosyal becerileri öğrenmeye başladıkları görülür (MEB, 2015). Aynı zamanda deneyimledikleri duygularını tanıma ve ifade edebilmeye başlarlar. Bu dönemde ebeveynlerin ve öğretmenlerin çocuğa sağladığı güvenli bağlanma ortamı, onların duygusal düzenleme becerilerini geliştirmelerinde kritik bir rol oynar (Akaydın ve Akduman Gülümser, 2016).

Çocuklara tüm gelişim alanlarını destekleyici deneyim olanaklarının sunulması hem çocuk hem de toplum için hayati önem taşımaktadır. AÇEV (Anne Çocuk Eğitim Vakfı)

tarafından yayımlanan ve Sevdâ Bekman'ın (1999) katkıda bulunduğu "Anaokulu-Ebeveyn-Çocuk Eğitimi Programı" başlıklı raporda, erken çocukluk deneyimlerinin çocuğun dil, matematik ve problem çözme gibi bilişsel becerilerine temel oluşturduğu; ayrıca temel güven, kendine saygı ve başkalarıyla etkileşim gibi sosyal ve duygusal becerilerini güçlendirdiği belirtilmektedir. İlgili rapor ve araştırmalar göz önüne alındığında erken çocukluk döneminde nitelikli deneyimler edinen çocukların, okul başarısı, sosyal yaşam için gerekli olan, topluma katkıda bulunma, işbirliği, paylaşma, yardımlaşma ve empati gibi toplum yanlısı davranışlarında olumlu yönde etkileneceği dile getirilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, çocukların yaklaşık %10 ila %20'si bir veya daha fazla psikolojik sorun yaşamakta olduğu belirtilmektedir. Dünya genelinde çocukların yaşadığı duygusal ve davranışsal problemlere dair araştırmalara bakıldığında, duygusal sorunların, dikkat sorunlarının, davranış problemlerinin %6 ile %23 arasında bir oranda olduğu göze çarpmaktadır (Pourhosein, Asgarabad ve Ghanbari, 2017; Rahim vd., 2023; Santos vd, 2016). Ayrıca pandemi döneminde yapılan araştırmalarda bu problemlerin üç kat arttığı gözlemlenmiştir (Jing vd., 2024) Farklı düzeylerde ve şekillerde ortaya çıkabilen duygusal-davranışsal sorunlar, okul öncesi ve okul çağındaki çocuklarda yaygın olarak görülebilmektedir (Van den Oord, 1993). Yapılan uluslararası çalışmalarda, çocuklarda görülen duygusal ve davranışsal sorunların dünya genelinde %6 ile 21 arasında değişen oranlarda görüldüğü bilinmektedir (Ford ve ark. 2003; Goodman ve ark. 2005). Onarılmayan duygusal ve ruhsal bozuklukların uzun vadeli sonuçları davranış problemleri ve bunların bir dizi ergenlik ve yetişkinlik döneminde devam etmesi ile sonuçlanabilmektedir (Gulchak ve Lopes 2007). Bu da önleme ve erken müdahale çabalarının çok önemli olduğu anlamına gelmektedir. Her ne kadar çok çeşitli etkili önleme ve müdahale stratejileri geliştirilmiş olsa da uygulanması noktasında çeşitli engellerle karşılaşılabilir (Gulchak ve Lopes 2007; Weisz ve Gray 2008). Sadece küçük bir grup çocuk mevcut hizmetlerden yararlanabilmektedir (NIMH 2001) ve daha iyi hizmetlere duyulan ihtiyaç kanıta dayalı ebeveynlik müdahalelerine erişim gereksinimi yaygındır (Amerikan Psikoloji Derneği 2009; NICE 2006; O'Connell ve ark. 2009). Bu duygusal-davranışsal sorunlardan çocuklarda yaygın olarak görülebilen ve çeşitli profesyonel psikolojik hizmetler ile çocuğa yardımcı olunabilen bazı sorunlar aşağıda verilmiştir. Tüm bu sorunlar, çözülme ihtimali olan ama

çözümüne ulaştırılmadığında çocuk ve başta ebeveynleri olmak üzere çevresindekiler için zorlayıcı ve gelişimi olumsuz etkileyen bir yapıdadır.

Tezin bu bölümünde çocuklarda görülen duygusal sorunlar, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, davranışsal sorunlar ve sosyal sorunlar ve akran sorunları açıklanacaktır.

2.3.1. Çocuklarda duygusal sorunlar

Çocuklarda yoğun olarak kaygı, öfke gibi problemler görülebilmektedir. Yaşamın normal bir parçası olan ve bireyin tehlikelere karşı harekete geçmesini sağlayan **kaygı**, yoğun ve yaygın bir şekilde görüldüğünde, yaşamın sürdürülmesinde olumsuz etkiler oluşturmaya başlayabilmektedir (Wilmschurts, 2008). Çocuklarda kaygı, birçok farklı nedenden dolayı görülebilir, zaman zaman gündelik yaşamda hissettikleri bir duygu olarak karşlarına çıkabilir. Çocuklarda kaygı, aile sistemindeki belirgin kaygılı ortamdan, akran ilişkilerinden, okul ortamındaki zorlanma ve baskılardan, çocuğun yaşamındaki zorlayıcı, korkutucu olaylardan dolayı oluşabilir (VanFleet vd, 2020). Yoğun kaygı yaşayan çocukların duygularını kontrol edebilmesi, telkin edilebilirliği zor olabilmektedir. Çocuklarda kaygının yoğunluğu ve düzenlenmesi, küçük yaşlarda ebeveynin kaygı düzeyi, duygu düzenleme becerileri ve çocuktaki kaygıyı pekiştirmesi/ödüllendirmesi ile paralellik gösterebilmektedir (Shri, 2010). Çocuklarda kaygı sebebiyle aşırı kaygı bozukluğu, ayrılık kaygısı ve travma sonrası stres bozukluğu gibi birçok bozukluk oluşabilir. Her çocuğun bu kaygı çeşitleriyle baş etme biçimi birbirinden farklıdır. Örneğin, çocuğun aşırı kaygı ile baş edemeyişi genellikle iki farklı şekilde görülür. Bunlardan ilki, çocuğun zapt edilemez halde hızlı hızlı aktiviteler değiştirmesi, diğeri ise kısıtlı ve çekingen bir tavır sergilemesiyle oluşur. Başkalarından onay alma ihtiyacı da görülebilir (Norton ve Norton, 2022).

Çocuğun kaygı düzeyindeki genetik faktörlerin yanı sıra, çevresel faktörlere bakıldığında çocuk kaygısının gelişiminde ve sürdürülmesinde ebeveynliğin rolünü vurgulamaktadır. Yapılan bir çalışmada, yüksek düzeyde ebeveyn kontrolü ile karakterize edilen ebeveyn-çocuk ilişkilerinde, kaygılı bir bilişsel stilin, ebeveyn desteği ve çocuğun davranışsal kaçınmasının ebeveyn tarafından pekiştirilmesiyle zaman içinde çocukta kaygının gelişmesine ve sürdürülmesine sebep olacağı öne sürülmektedir (Kerns vd., 2017). Bu durumda, ebeveynlik stiline çocukta kaygıya yol açabileceği anlaşılmaktadır. Craske (1999)'nin kaygı modelinde, ebeveynlik tarzının çocuklarda sürekli kaygı gelişimini

etkinleştirebileceğini ve belirli ebeveynlik davranışlarının daha sonra sürekli kaygısı olan çocuklarda klinik olarak anlamlı kaygı bozukluğu gelişimine yol açabileceğini öne sürmüştür.

Çocuklarda sıkça karşılaşılan bir diğer zorlayıcı duygu **öfkedir**. İlgili alan yazında, çocuklarda öfke ve saldırganlık kavramlarının bir arada ele alındığı görülmektedir. Öyle ki, uzunca bir süre öfkenin ayrıca ele alınması yerine saldırganlık kavramı alt boyutlarından biri olarak görülmüştür. Öfke, en temel haliyle bireyin engellenmesi sonucu ortaya çıkan duygudur. Beraberinde ise ortaya fiziksel ve sözlü tepkiler gelebilmektedir. Saldırganlıkla örtüştürülen yanı da burasıdır. Bununla birlikte, öfkenin hissedilmesi değil, ifade edilmesi ve davranışa dökülme şekli problemlere sebebiyet verebilmektedir (Şahin, 2005). Geçtan (2007), öfkenin varolamayıp sancısıyla bağdaştırırken, Kökdemir (2004), öfkeyi içsel ve dışsal nedenlerle açıklamıştır. Lerner'e göre ise öfke bireyin iç dünyasında olup bitenlere yönelik önemli bir işarettir (2010). Tüm bu yönleriyle öfke, çocukların gelişim dönemi özellikleri ile birleşerek farklı şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Yoğun duyguyla baş etmekte zorlanmak, başta ebeveynler olmak üzere çevrede gözlemlediği öfke ifadelerini öğrenmek, öfkeyi ifade edişindeki zararlı davranışları sergilemek çocuklarda öfke problemlerinin ortaya çıkışında bakılabilecek konulardır.

2.3.2. Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik

Dikkat eksikliği/hiperaktivite bozukluğu (DEHB), çocuk yaştan itibaren görülebilen, yaygın bir bozukluktur. Gelişimsel olarak bakıldığında, dikkatsizlik, dürtüsellik ve hiperaktivite ile karakterizedir (Willcutt, 2012). Bireyin günlük yaşamında, akademik ve sosyal alanlarında, performans, akran ilişkileri, aile ve sosyal işlevsellik alanlarında önemli bozulmalarla ilişkilidir (American Psychiatric Association, 2013). DEHB'nin ortaya çıkma nedeni tam olarak açıklanamamakla birlikte, genetik ve çevrenin bu bozuklukta önemli rol oynadığı bilinmektedir. Genetik yatkınlık, en güçlü risk faktörlerinden biridir, aile öyküsünde bu tanının bulunduğu bireylerde DEHB görülme olasılığı artar. Bununla birlikte, doğum öncesinden başlayarak doğum sonrası süreçlerde karşılaşılabilen çevresel etmenler, beyin yapısı ve işlevinde görülen birtakım farklılıklar bu bozukluğun ortaya çıkmasında etkili olabilmektedir (Faraone vd., 2020) DEHB, kronik bir seyir izler, bireyin DEHB'sinin geçmesi değil, bununla yaşamayı öğrenmesi beklenir. Bu yönde bir terapi/tedavi ile DEHB

kontrol altına alınmadığında, uzun vadeli sonuçlarının daha kötüye gidebileceği ve birden fazla alanda bozukluklara evrilebileceği söz konusudur (Doshi vd., 2012, Shaw vd., 2012).

DEHB, dikkat eksikliği, hiperaktivite ve dürtüsellik olarak üç ana başlık altında açıklanabilir. Dikkat eksikliği; dikkati sürdürmede zorluk, ayrıntıları gözden kaçırma, görevleri organize etmede güçlük ve unutkanlık gibi belirtiler ile görülebilir. Hiperaktivitede, sürekli hareket halinde olma, yerinde duramama ve çok konuşkan olma gibi özellikler görülür. Dürtüsellik ise düşünmeden hareket etme, sırasını beklemekte zorluk çekme, sık sık karşısındakinin sözünü kesme gibi belirtilerle ortaya çıkabilmektedir (Barkley, 1997).

Çevresel etmenlere bakıldığında, doğum öncesi dönemde annenin sigara, alkol gibi bağımlılık yapıcı maddeleri kullanımının, DEHB riskini artırabileceğini gösteren araştırmalar yapılmış ve sigara dumanının bebeğin merkezi sinir sistemi gelişiminde olumsuz etkilere yol açabileceği öne sürülmüştür (Langley-Lice ve Thapar, 2005). Annenin hamilelik sürecinde yaşadığı olumsuz duygulanımların da (stres, depresyon vb.) DEHB’de etkili olabileceği belirtilmiştir (Van den Bergh and Marcoen, 2004). Doğum sonrasında ise, doğum komplikasyonları, maruz kalınan toksinler, yetersiz beslenme gibi fiziksel ve biyolojik etkilerin yanında, yetersiz ebeveyn ilgisi, aile ortamı, ebeveynlik stilleri gibi çocuğun içinde bulunduğu ortam ve birlikte yaşadığı yetişkinlerin tutumları da bireyin DEHB riskini artırabilir. Öyle ki, ailede görülen çatışmalar, yüksek stres, düzenli bir sistemin olmayışı, sağlıklı ebeveyn tutumları gibi birçok çevresel etmen, DEHB’nin ortaya çıkma riskini artırmaktadır (Johnston and Mash, 2001).

2.3.3. Çocuklarda davranışsal sorunlar

Çocuğun gelişiminde, bakım verenleri tarafından konulan sağlıklı sınırların önemli bir yeri bulunmaktadır. Sınırlar, çocukların keşfederken alacağı yolun belirlenmesini, nerede duracağını bilmesini, sorumluluk almasını sağlarken, çocuğun güven ve aidiyet duygularının oluşmasına ve gelişmesine yardımcı olur. Sınır problemleri, çocukların duygu ve davranışlarını düzenlemede güçlük yaşaması, nerede duracağını bilememesi, otoriteyle çatışma halinde olması ve kontrolün giderek azalması ile açıklanabilmektedir. Bu problemler yaşandığında, aile içinde, okul ortamında, arkadaş çevrelerinde sıkıntılar yaşanmaya ve çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel ve davranışsal açılardan, genel olarak gelişiminin olumsuz etkilenmeye başlaması söz konusu olabilmektedir (Kazdin, 2003). Bu problemlerin artarak

devam etmesi, bazı duygusal-davranışsal bozuklukların ortaya çıkmasında da etkili olabilmektedir. Bu bozukluklardan ilk akla gelenleri Karşıt Olma-Karşıt Gelme Bozukluğu ile Davranım Bozukluğudur.

Karşıt Olma-Karşıt Gelme Bozukluğu, çocuğun otorite figürüne karşı (ebeveyn, öğretmen vs.) sürekli olarak karşı gelme davranışı, kurallara uymama, sık bir şekilde öfke patlamaları yaşama gibi eğilimlerde olmasıyla karakterizedir (American Psychiatric Association, 2013). Genellikle aile içinde ve okul ortamındaki olumsuz duygu ve davranış sinyalleri ile kendini gösterir. Çocuğun ebeveyni ve diğer kişilerle olan sosyal ilişkisi ve akademik performansı olumsuz etkilenebilmektedir.

Davranım Bozukluğu, çocuk özelinde daha ciddi ve süregelen olumsuz davranışlar ile kendini gösterir. Bu bozuklukla ilişkilendirilmiş çocuklarda, toplumsal normlara uymama, aykırı davranışlar sergileme durumu mevcuttur. Bunlar arasında, saldırganlık gibi yıkıcı davranışlar, hırsızlık, yalan söyleme gibi ihlaller görülebilir (Frick and Nigg, 2012). Davranım bozukluğu görülen çocuklarda bu sorunun doğru yaklaşımlarla çözüme kavuşturulmaması ile birlikte, yetişkin yaşamında Antisosyal Kişilik Bozukluğuna varan patolojilerle karşılaşılabilceği ön görülmektedir.

2.3.4. Çocuklarda Sosyal Sorunlar ve Akran Sorunları

Okul öncesi dönem, bireyin sosyal becerilerinin gelişmeye başladığı, akranlarıyla anlamlı etkileşimlerin ilk defa oluştuğu ve iletişim halinde olmaya daha fazla ihtiyaç duyduğu dönemdir. Bu dönemde yetişkin ve akranlarla kurulan ilişkilerde çocukların gelişen ve hoşnut olduğu ilişkileri olduğu gibi, baş etmekte zorlandığı deneyimleri de olabilmektedir. Bu deneyimler “sosyal sorunlar”, akranlarıyla etkileşimde yaşadığı zorluklara ise “akran sorunları” olarak adlandırılabilir. Bu sorunlara, “yaşıtlarıyla iletişim kuramama, oyunlara katılmada zorluk yaşama, sosyallik içeren davranışlar sergilemede güçlük ve kurallara uymakta uyum sağlayamama” örnek olarak verilebilir.

Sosyal sorunların ne kadar yaygınlık gösterdiğine bakıldığında, dünya genelinde %10-20 düzeyinde bir oran ile karşılaşılmaktadır. Bu oran, okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal ve davranışsal problemlerinin dikkate değer bir düzeyde etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin Malezya’da Abd Rahim ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada (2021), ebeveynlerden alınan dönütlere bakıldığında çocukların %19.7’sinin akran

ilişkileriyle ilgili problemleri olduğu sonucuna, ülkemizde yapılan bir diğer araştırmada ise çocukların çevresiyle yaşadığı problemlerin çocuğun yaşı, kardeş sayısı, anne babasının mesleği, gelir durumu gibi faktörlerle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Eratay, 2011). Ek olarak, saldırganlık içeren davranışlarla bu yaş grubunda çokça karşılaşılabilirdiği (Tramblay vd., 2000), bunun yaşla birlikte giderek azaldığı da görülebilmektedir (Bongers vd., 2003), Sosyal ve fiziksel sorunlar, okul öncesi dönemde ileriki yaşlara nazaran daha fazla görülmektedir.

Çocuklukta, daha özelinde okul öncesi dönemde akranlarla yaşanan sosyal sorunlar; akran tarafından reddedilme olarak açıklanabilecek “dışlanma”, sosyal çekingenlik olarak da ifade edilebilen “içe kapanıklık”, daha çok saldırganlık ile ortaya çıkabilen “davranışsal sorunlar” ve “sosyal beceri eksikliği” olarak örneklendirilebilir. Dışlanma, çocuğun içinde bulunduğu gruptan sistematik olarak dışarıda tutulması olarak ortaya çıkar. Uzun süreli yaşanan dışlanma hali çocukta içe kapanıklık ve düşük benlik saygısı riskleri doğurabilmektedir. Bir kişilik özelliği olarak da zikredilen İçe kapanıklık, akran ilişkilerinde çocuğun akranlarına karşı pasif, utangaç veya çekingen bir tutum sergilemesiyle görülür. Bu durumun kişilik özelliğiyle bağlantısı olsa da otoriter veya aşırı koruyucu ebeveyn tutumları, yetersiz sosyal deneyim gibi çevresel faktörlerle de desteklenebilmektedir. Okul öncesi dönemde sık karşılaşılan ve belirli bir düzeye kadar gelişimsel bir özellik olarak görülebilen agresyon, çocuğun sık başvurduğu ve uyum sağlamayı zorlaştırdığı noktada saldırganlığa ve davranışsal sorunlara dönüşebilmektedir (Lin vd., 2023). Bu davranışlar dolaylı olarak akran reddine ve sosyal deneyimlerin kısıtlanmasına yol açabilmektedir. Son olarak, sosyal beceri eksikliği kaynaklı yaşanan akran problemlerinde, çocuğun paylaşma, sıra bekleme, iş birliği yapma, problem çözme gibi temel becerilerde geri kalmış olması etkili olabilmektedir. Sosyal becerilerin yetersizliği genellikle bu becerilerin ev ortamında yeterince desteklenmemesi veya rol model eksikliği ile bağlantılıdır.

2.4. Ebeveynin Çocuğu İçin Psikolojik Destek Almaya İlişkin Tutumu

Ebeveynlerin çocukları için psikolojik yardım arama tutumları, ebeveynlerin çocuklarının ruhsal problemleri için profesyonel destek alma konusundaki eğilimlerini ifade eder. Bu tutumlar, yalnızca bireysel farkındalıkla değil, aynı zamanda kültürel, sosyal ve

ekonomik faktörlerle de şekillenir. Yardım arama davranışı; genel olarak kişinin yardım alma isteği, hizmetlerle ilgili inançları, damgalama algısı ve önceki deneyimleriyle ilişkilidir (Turner, 2010; Başdaş & Türküm, 2018). Birçok çalışma, toplumdaki kültürel normların ve aile içi iletişim modellerinin, ebeveynlerin yardım aramaya dair tutumlarını önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir. Örneğin, bazı toplumlarda psikolojik hizmetlere başvurma damgalanması yaygınken, diğerlerinde bu davranış daha çok normalleştirilmiş ve destekleyici olarak değerlendirilmiştir (Cooper, 1987; Rickwood & Thomas, 2012). Ebeveynlerin eğitim düzeyi, gelir seviyesi ve bilgi düzeylerinin, psikolojik yardım arama tutumları üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip ebeveynler genellikle psikolojik destek hizmetleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olup, bu hizmetlere ulaşım konusunda da daha istekli olurlar (Gulliver, Griffiths, & Christensen, 2010).

Ebeveynler, çocukları için yardım arama sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bakım veren olarak, ebeveynlerin çocuklarının psikolojik ihtiyaçlarını ve semptomlarını tanıması, profesyonel yardım ihtiyacını belirlemesi, sağlık uzmanı tavsiyesi alması ve psikolojik desteğe başvurması gerekir (Reardon vd., 2018a). Bu nedenle ebeveynlerin çocukları için profesyonel yardıma erişimde karşılaştıkları engeller psikolojik danışmanlık açısından önemli bir konudur. Bu engelleri anlamak, psikolojik destekte karar verme sürecine bilgi sağlar ve düşük erişim oranlarını iyileştirme yolları konusunda yapılan çalışmalara rehberlik edebilecek kazanımlar sunar (Salloum vd., 2016). Bu engeller, ilgili alanyazında yerini almış bazı başlıklar altında ele alınmaktadır. Etiketlenme, psikolojik yardım aramaya ilişkin tutum ve niyet bunlardan bazılarıdır.

Etiketlenme, yardım arama sürecinde sıkça karşılaşılan önemli bir engel olarak literatürde yer almaktadır. Ebeveynler, özellikle toplumun psikolojik yardım konusunda olumsuz tutum sergilediği yerlerde, yardım alma sürecinde damgalanma korkusu yaşayabilirler. Bu durum hem kişisel hem de sosyal destek mekanizmalarını olumsuz etkiler (Vogel, Wester, & Larsson, 2007).

Literatürde ebeveynlerin çocukları için psikolojik destek arama tutumları; çok boyutlu ve çok faktörlü bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Kültürel normlar, sosyoekonomik durum, eğitim düzeyi ve damgalanma algısı, ebeveynlerin yardım arama kararlarında önemli rol

oynamaktadır. Bu kurumsal ve bireysel faktörlerin etkileşimi, ebeveynlerin kendilerinin ve çocuklarının ruhsal sağlığı üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Araştırmalar, olumlu tutum ve yüksek farkındalığın, erken müdahale ve destek hizmetlerine yönelimi artırdığını, bunun da uzun vadede çocukların ruhsal ve davranışsal gelişiminde olumlu sonuçlara yol açtığını göstermektedir.

Yardım arama, planlı davranış teorisinin merceğinden görülebilecek önemli bir sağlık davranışıdır (Ajzen, 1991). Bu teori, sağlık davranışlarının, tutumlardan (çocuğun psikolojik destek ihtiyacına için yardım aramaya ilişkin kişisel değerlendirmeler), özne normlardan (başkalarının inançlarının normatif algısı), öz-yeterlik (yardım arama konusunda algılanan yeterlilik) ve etkilenen davranışsal niyetler (örneğin, davranışla meşgul olmaya hazır olma) tarafından tahmin edildiğini ileri sürer. Psikolojik destek arayışının olumlu değerlendirilmesi, ruh sağlığı hizmetinden yararlanma oranının daha yüksek olmasıyla ilişkilidir (Mojtabai vd., 2016). Ancak ebeveynlerin yardım aramama nedenleri olarak profesyonel hizmetlere ilişkin olumsuz yargıları, klinisyenlerin desteklerini, etkililiklerini veya güvenlerini ve hizmet kalitesine ilişkin endişelerini belirttiği görülmektedir (Reardon vd., 2017). Bununla birlikte, ebeveynlerin daha önce bu konuda edindiği olumlu deneyimleri ise çocuğu için psikolojik destek arayışını güçlendirici bir etkiye sahip olabilmektedir (Reardon vd., 2020).

Okul öncesi dönemlerdeki sorunlarda erken müdahalede bulunmak gereklidir. Ebeveynlerin çocuklarının sosyo-duygusal gelişimi ile ilgili zamanında yardım araması, ileriki yaşamda psikososyal sorunların daha düşük oranda ve daha düşük şiddette yaşanmasıyla ilişkilidir (Luo vd., 2022). Psikolojik desteklere erişimde, ebeveynlerin hizmet arama ve alma yeteneği, hizmetlere ne zaman ve nerede erişeceklerini bilmemeleri, sistemde gezinmeyi öğrenmek zorunda olmaları, hizmetlerin sınırlı olması, hizmetlerin ve geçici desteklerin zamanında olmaması, mali kaynakların sınırlı olması, ebeveyn kaygıları ve bilgi düzeyi, ebeveynlerin hizmetleri yaklaşılabılır, kabul edilebilir ve uygun olarak algılayıp algılamamalarını etkileyen faktörlerdir (Woodgate vd., 2023). Ebeveynlerin çocuktaki problemi fark etme ve tanımlamadaki eksikliği (Jackson vd., 2023), yardım aramaya ilişkin olumsuz tutum, maddi durum, ebeveynin eğitim düzeyi, yaşı gibi özellikleri

(Savrikar vd., 2024) de bu yaş grubu çocukların desteğe erişimleri kısıtlı kalabilmesine sebebiyet verebilecek konulardır.

Ebeveynlerin çocukları için psikolojik yardım aramaya ilişkin tutumlarının çeşitli faktörlerden etkilendiği ve bu faktörlerin olumsuz olması halinde çocuğun psikolojik yardıma ulaşımının engellendiği görülmektedir. Olumsuz tutumların olumlu hale getirilebilmesi çocuk ruh sağlığı açısından önem arz etmesi sebebiyle, bu konuda etkili olan ebeveyn kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri dikkat çekmektedir. Dışadönüklük, açıklık, sorumluluk sahibi olma gibi olumlu kişilik özelliklerine sahip olan ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını daha iyi anlayarak destek aramada daha istekli oldukları, özellikle demokratik ebeveynlik stilini benimseyen bireylerin otoriter veya izin verici stilde olan ebeveynlere nazaran çocuklarının duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı davranarak, gerektiğinde profesyonel yardım alma konusunda daha aktif bir yaklaşım sergiledikleri görülebilmektedir (Esen-Çoban vd., 2021).

2.5. İlgili Araştırmalar

İlgili Alanyazın incelendiğinde, ebeveynin çocuğunun gelişimi üzerindeki etkisini çeşitli açılardan inceleyen ve bu etkinin önemine vurgu yapan araştırmalar olduğu görülmektedir. Bu etkiler özellikle ebeveynin kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri üzerine yoğunlaşmıştır. Genellikle iki değişkenin bir arada ele alınması sebebiyle ilgili araştırmalar bu yönde düzenlenmiştir. Ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları da benzer şekilde ele alınmıştır.

2.5.1. Ebeveynlerin demografik, kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri ile çocuğun duygusal-davranışsal sorunları arasındaki ilişkiye dair araştırmalar

Çocukların duygusal-davranışsal sorunlarının birçok farklı sebebi ve bağlantısı olabilmektedir. Bunlara, genetik faktörler, ebeveyn cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, gelir düzeyi gibi demografik özellikler ile kişilik özellikleri, ebeveyn tutumları, çocuğun çevreyle ilişkileri, travmatik yaşam olayları gibi durumlar örnek verilebilir. Ebeveyn demografik ve kişilik özellikleri çocuğunu yetiştirirken sergilediği tutum ve davranışlarında belirgin etkiler oluşturmaktadır. Ebeveynin kendi kişiliğinin oluşumunda etkili olan faktörler arasında ise genetik faktörler devreye girmektedir. Genetik faktörler, ebeveyn den çocuğa kalıtım yoluyla

aktarılan bazı özelliklerdir. Bu konuda geçmişten günümüze çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Geçmiş araştırmalara bakıldığında, örneğin, Folstein ve Rutter'in 1971'de yaptığı çalışması çocukta görülen otizme genetik aktarımın etkisini, Bakwin'in 1971'de yaptığı çalışması çocuklarda enürezis probleminin genetik ile olan ilişkisini, Goodman ve Stevenson'un 1989'da yaptıkları çalışmalar hiperaktiviteyi genetik açıdan inceleyen ve bir miktar açıklayan çalışmalardır.

Bireyin gelişiminde biyolojik ve çevresel faktörlerin etkisine dair çeşitli görüşler olmakla birlikte, bu araştırmada çevresel faktörlerin, bunların da en etkili olan bakımverenin etkisine dikkat çekilmektedir. Çocuğun bakımvereni genellikle ebeveyni olarak adlandırılır. Bu ebeveynin demografik özellikleri, kişilik özellikleri ve ebeveynlik stilleri gibi özelliklerinin incelendiği araştırmalar önem arz etmektedir. Ebeveynlerin demografik özellikleri ile çocuğun duygusal-davranışsal sorunları arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalara bakıldığında, bazı özelliklerin çocuk üzerindeki etkisine dikkat çekilmiştir. Örneğin, Duncan ve arkadaşları tarafından yapılan (2010) ve iki yaş grubunu kapsayan bir çalışmada, düşük sosyoekonomik durumların, anne eğitimsizliğinin ve ebeveyn medeni durumunun (tek ebeveynlik) çocuklarda davranışsal problemlerle güçlü ilişkiler gösterdiği bulunmuştur. Martins ve arkadaşları tarafından yapılan (2024) güncel bir başka araştırmada ise düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerle çalışılmış ve yüksek stres, düşük aile işlevselliği, çocuk sayısı gibi faktörlerin çocukta duygusal ve davranışsal problemlere yol açabildiği görülmüştür.

Ebeveynlerin kişilik özellikleri ile çocuğun duygu, davranışları gibi durumların incelendiği araştırmalar çeşitli bulgulara rastlanmıştır. Örneğin ebeveynin kişilik özellikleri ile çocuğun kaygı düzeyi arasında ilişki bulunmuş, annelerin "duygusal tutarsızlık", "öz denetim", "gelişime açıklık" ve "yumuşak başlılık" özellikleri ile babaların "duygusal tutarsızlık", "gelişime açıklık" ve "öz denetim" düzeylerinin çocukların kaygı düzeylerini etkilediği tespit edilmiştir. (Çetin, 2019). Bir diğer araştırmada annenin kişilik özelliği ve ebeveynlik tutumu ile çocuğun uyumlu davranışları arasında (Yurduşen, 2016) annenin kişilik özelliği ve ebeveynlik tutumu ile çocuğun utangaçlığı arasında (Coplan vd., 2009) anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Yurduşen ve arkadaşlarının (2012) ebeveyn tutumları ve anne iyi oluşunun okul öncesi dönemdeki çocuğun davranışları üzerindeki etkisini inceledikleri

bir araştırmada, çocuğun davranışlarında anne kaygısının oneminin annelik rolünü reddetmekten daha fazla etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ebeveynin kişilik ozelliğinin, ebeveynin tutum ve davranışları, kontrol odağı ve 2-6 yaş aralığındaki çocuklarının işlevselliği ile ilişkisinin incelendiği bir araştırmada, annelerin mizaç ve kişilik ozelliklerinin çocuğun kişiliği üzerinde etkili olabildiğinin yanı sıra, ebeveyn tutumlarının çocuğun davranış sorunları üzerinde önemli ortak belirleyiciler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Puff ve Renk, 2015).

Ebeveynin duygusal düzensizliği ve ruh sağlığının patolojik düzeye ulaşması, çocuğun duygusal ifadeleri ve düzenleyici davranışları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Bu durumu inceleyen araştırmalarda, bireyin duygularla ilişkili ebeveynlik uygulamalarının, çocuğun duygusal ve davranışsal tepkilerini anlamlı düzeyde etkilediği bulunmuştur. Binion ve Zalewski (2017) tarafından yapılan bir araştırma kapsamında, öfkeyi ortaya çıkarmak için kullanılan bir etkinlikte, duygu düzenlemede sorun yaşayan annelerin çocuklarında daha üzüntülü bir duygulanım ve problem çözmede isteksizlik oluştuğu görülmüştür. Benzer şekilde, annenin duygu düzensizliği, çocuğun daha fazla dikkat dağınıklılığı yaşamasına, hznl anlarında annesiyle daha az konuşmasıyla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca, annenin destekleyici olmayan duygu sosyalleştirme yanıtları, çocukların görev boyunca daha meydan okuyan davranışlarda bulunmaları ve mutlu anlarında daha az problem çözme kullanmaları ile ilişkilendirilirken, annenin destekleyici duygu sosyalleştirme yanıtları, görev boyunca daha fazla oyun ve üzüntü bağlamında daha az konuşma ile ilişkilendirilmiştir (Binion ve Zalewski, 2017). Patolojik boyuttan bakıldığında, borderline kişilik bozukluğuna sahip ebeveynlerin çocuklarının birtakım özellikleriyle ilişkisinin incelendiği bir başka araştırmada ise borderline kişilik bozukluğu olan ebeveynlerin çocuklarının, diğer ebeveynlerin çocuklarına göre daha fazla duygusal-davranışsal problemlere sahip olduğu görülmüştür (Barnow vd., 2006) Ebeveynin duygusal zekasının ocuk davranışlarıyla ilişkisinin incelendiği bir araştırmada ise düşük duygusal zekaya sahip olan ebeveynlerin çocuklarında uyumsuz davranışlar gözlenme düzeyinin yüksek olduğu bulunmuştur (Agbaria, 2022). Zhang ve arkadaşlarının (2022) ilkokul düzeyinde çocuğu olan ebeveynlere yönelik yaptığı bir araştırmada, ebeveynin psikolojik anlamda kontrol bir tutumda oluşunun, çocuğun sosyalleşmesi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Çocukların bağlanma güvenliği ve ebeveynlik stilleri ile ilişkili duygusal ve davranışsal sorunların araştırıldığı 6-18 yaş aralığındaki çocukları kapsayan bir çalışmada, evlat edinme faktörünün çocuğun duygusal davranışsal sorunları üzerinde anlamlı bir etkisinin görülmediği sonucuna varılmıştır. Evlat edinilmiş olmak, çocuğun problem davranışlarını tek başına açıklamamıştır. Çocuğun, evlat edinildiğini öğrenme yaşı arttıkça duygusal ve davranışsal sorunların arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Altinoğlu Dikmeer vd., 2014). Bu araştırmanın, dahil edilmesinin amacı, ebeveyn stillerinin çocuk üzerindeki etkisine vurgu yapmaktır. Biyolojik aktarım olsa da olmasa da ebeveynlik becerilerinin çocuğun duygusal-davranışsal tepkileriyle ilişkisi bulunmaktadır. Benzer şekilde Verma (2013) tarafından yapılan bir başka çalışmada, ebeveynlerin ister biyolojik ister evlat edinen veya koruyucu ebeveynler olsun, çocuklarının gelişimi üzerindeki etkisine odaklanarak çocuğun gelişiminde ebeveyn rolünün etkililiğine vurgu yapılmıştır.

Ebeveyn ve çocuk arasında kurulan güvenli bağın, daha dayanıklı, empatik, kendini tanıyan, meraklı ve daha yüksek öz-saygıya sahip çocuklar yetişmesine yardımcı olacağı sonucuna ulaşılan araştırmalar bulunmaktadır (Papalia vd., 2002; Keown ve Woodward, 2003). Ebeveyn tutumları ile çocuğun problemleri durumlarının incelendiği bazı araştırmalarda ise olumlu ve olumsuz ebeveyn tutumlarının çocuktaki depresyon, kaygı, saldırganlık gibi olumsuz durumlar ile yüksek özgüven, sosyallik, başarı gibi olumlu durumlar arasında anlamlı ilişkisi olduğu bulunmuştur (Rohner ve Britner, 2002; Steinberg vd, 2002; Düzgün, 2003; Cheah vd, 2009; Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010). Yapılan diğer araştırmalara bakıldığında, otoriter ebeveynlik stiline çocukta görülen davranış problemlerinden saldırganlıkla ilişkili olduğu görülmüştür (Barber, 1996; Eisenberg vd., 2005; Milevsky vd., 2007). Demokratik ebeveyn stiliyle büyümüş çocuklara yönelik yapılmış araştırmalarda ise bu çocukların ergenlik dönemine geldiklerinde psikolojik açıdan daha yeterli ve olgun hissettiklerine yönelik sonuçlara ulaşılmıştır (Baumrind, 1991; Turner ve ark., 2009). Sonuç olarak olumlu bir tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının özgüven yüksekliği, sosyal ortamlarda aktiflik, akademik başarı gibi özelliklerinde pozitif katkıları olduğu görülmüştür. Olumsuz bir tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarında ise kaygı, depresif ruh hali, saldırganlık gibi negatif duygu ve durumlara rastlanmıştır.

Ebeveyn tutumlarında fiziksel cezaya yer verilmesi ile 0-18 yaş aralığındaki çocuğunun akademik, gelişimsel ve psikolojik-duygusal sorunları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada, bu yaklaşımdaki ebeveynlerin çocuklarını sorunlu olarak gördükleri ve fiziksel cezanın bu konuda etkili olacağını, olumlu sonuçlar alacaklarını düşündükleri ifade edilmiştir. Bununla birlikte, ebeveynlerin bu yaklaşıma dair olumlu beklentileri, cezayı uygulamaları, psikolojik istismar ve ihmali göz önüne alınmış ve çocukta görülen işlev bozukluklarının yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle sağlık ve okulla ilgili problemleri olan çocukların daha fazla risk altında olabileceği de belirtilmiştir (Grujicic vd., 2022).

Çocuklarda uyum problemleri ile demokratik ve otoriter ebeveyn tutumları arasındaki ilişkileri inceleyen bir çalışmada, demokratik ebeveyn tutumlarının daha az uyum problemleriyle, aksine otoriter ebeveyn tutumlarının daha çok uyum problemleri ile ilişkilendirildiği ortaya koyulmuştur. Demokratik ebeveyn tutumları sıcaklık, duyarlılık ve makul kontrol çerçevesinde daha az uyum sorunu ve daha iyi psikososyal sonuçlar ile ilişkilendirilmiştir. Otoriter ebeveyn tutumu ise sıkı kurallar, ceza ve az tepki çerçevesinde duygusal problemler ve akran ilişkilerinde problemler ile ilişkilendirilmiştir (Delvecchio ve ark., 2020).

Özetle, ilgili araştırmalara bakıldığında, ebeveynin cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu gibi demografik özellikleri, duygu düzenleme, özdenetim gibi kişiliğini yansıtan özellikleri, patolojileri ve olumlu ve olumsuz yönde olabilen ebeveynlik stillerinin çocukta görülen işlev bozuklukları, duygusal ve davranışsal problemler, patolojik durumlar, pozitif ve negatif duygulanımları üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisi olduğu görülmektedir.

2.5.2. Ebeveynlerin çocuğu için psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu ile ilişkili araştırmalar

Literatüre bakıldığında, bireylerin kendisi için psikolojik yardım arama tutum ve davranışlarına yönelik birçok araştırmaya rastlanmış fakat ebeveyn olarak çocuğu için yardım aramaya yönelik tutum ve davranışları inceleyen araştırmaların daha az olduğu görülmüştür (Raviv, 2008; Boulter, 2012; Oh ve Bayer, 2015; Tapp, 2018; Ebrahimi, 2019). Örneğin, Ebrahimi ve arkadaşları tarafından yapılan (2019) bir araştırmada, ebeveynlerin çocuklarındaki psikolojik rahatsızlıklara yönelik tutumu ile yardım arama davranışı

arasındaki ilişki incelenmiş ve ebeveynlerin olumlu tutumu olduğunu fakat neredeyse yarısının psikolojik yardıma başvurmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka araştırmada ise bu oranın 1/3 olduğu söylenmiştir ve yardım arama tutumu olumlu olan ebeveynlerin psikolojik yardıma ulaşma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu da belirtilmiştir (Oh ve Bayer, 2015). Raviv ve arkadaşları tarafından yapılan (2008) bir başka araştırmada ise ilkökul düzeyinde çocuğu olan ebeveynlerin çocukları için yardım arama istekliliği ile diğer ebeveynleri yardıma yönlendirme istekliliği arasındaki fark incelenmiş ve ebeveynlerin, kendi çocuğundan ziyade diğer ebeveynleri yönlendirmeye daha istekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alonso (2019) tarafından yapılan bir araştırmada ise çocukları için yardım arama davranışının önünde birçok engel olduğunu algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan, çocuğun duygusal-davranışsal probleminin ne olduğuna göre ebeveynin destek arama tutumunun değişkenlik gösterdiğine yönelik araştırmalara rastlanmıştır (Cho ve ark. 2007). Ebeveynin çocuğundaki sorunu tespit etme ve uygun ruh sağlığı hizmetine erişim sağlaması konusunda yaşadığı birtakım zorluklar bulunmaktadır (Boulter ve Rickwood, 2012). Moravska ve Sultan (2012) tarafından Umman'daki 4-14 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynler ile yapılan bir araştırmada, ebeveynlerin eğitim düzeyinin çocuğun davranışlarına yönelik algısında bir etkisi olmadığını fakat bunun için destek almaya yönelik tutumda eğitim ve gelir düzeyi yüksek ebeveynlerin daha olumlu bir tutumda olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarının cinsiyet açısından farklılığına ve ebeveynlerin eril cinsiyet rolü normlarına uygunluğuna Triemstra ve arkadaşları tarafından (2017) yapılan bir araştırmada bakılmıştır. Araştırma sonucunda, annelerin psikolojik hizmetlere yönelik olumlu tutumunun babalara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu, ebeveynlerin eril cinsiyet rolü normlarına uygunluğunun psikolojik hizmetlere olumsuz tutumlarına aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

3-5 yaş grubunda çocuğu olan annelerin yardım arama davranışının yordayıcılarına ilişkin yapılan bir araştırmada, annelerin yardım algısında etiketleme, şiddet, bozulma ve stres faktörlerinin anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmüştür (Jackson ve arkadaşları, 2023). Benzer şekilde, Luo ve arkadaşları (2022) tarafından 3 yaş çocuğu olan 1057 ebeveyn ile yapılmış boylamsal bir çalışmada, ebeveynler çocuklarının 2 yaşında ve 3 yaşındaki durumları analizlere dahil edildi. Analiz sonuçlarına bakıldığında, bu bir yıl içinde

ebeveynlerin yalnızca %26,6'sının çocuğunun sosyal-duygusal gelişimi için yardım aradığını, bu yardım kaynaklarından en çok hekimlere ve aile üyelerine başvuruda bulundukları belirtildi.

Işıklı (2021), tarafından yapılan ve okul öncesi dönemdeki çocukların rehberlik ve psikolojik danışma ihtiyaçlarının ebeveyn görüşleri üzerinden araştırılması hedeflenen araştırmada katılımcı ebeveynlerin büyük bir kısmının kadın olduğu, psikolojik hizmetlere yönelik niyet ve tutumlarının olumlu olduğu ve etiketlenme kaygılarının düşük olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında çocuğun rehberlik ihtiyaçları ebeveyn görüşüne göre belirlenmesi hedeflenmiş ve özellikle kişisel sosyal rehberlik alanında desteklenmeye vurgu yapıldığına da ulaşılmıştır. Yavuz (2019) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise 2-6 yaş grubunda otizmlili çocuğu bulunan ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları ele alınmış ve ebeveynlerin kaygı düzeyleri ile psikolojik hizmetlere yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Özetle, ebeveynlerin çocuğu için psikolojik yardım arama tutumlarına yönelik sınırlı araştırmaya erişilmiş olup bulunan araştırmalarda ebeveynlerin cinsiyet, yardım algısı, stres düzeyi gibi faktörlerin çocuğu için yardım arama tutumları ile anlamlı ilişkisi olduğu bulunmuştur.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, örneklemin özellikleri, veri toplama araçları ve veri analizine ilişkin bilgiler verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

4-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri, ebeveynlik stilleri ve demografik özellikleri ile çocuğun duygusal-davranışsal sorunları ve ebeveynin çocuğu için yardım aramaya ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen bu çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişkenin arasındaki ilişkiyi ölçmenin amaçlanması, bunun için de ilgili evrenden seçilen örneklem ile yapılan araştırmalar aracılığıyla evren genelinde tutumların, eğilimlerin, görüşlerin nicel olarak sağlanması ve değişkenler arası ilişkileri belirlemek ve neden-sonuç ilişkisine dair ipuçları elde etmek ile açıklanabilir (Karasar, 2009; Creswell, 2014). Yapılan bu araştırmada, 4-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri, ebeveynlik stilleri, çocuğu için psikolojik yardım aramaya yönelik tutumları ve çocuğun sosyal davranış eğilimleri ile ilişkisine bakılmıştır. Araştırmanın değişkenleri incelendiğinde, ebeveyn kişilik özellikleri, ebeveynlik stilleri ve bazı demografik özellikler bağımsız değişken, çocuğun duygusal-davranışsal sorunları ve ebeveynin çocuğu için psikolojik yardım aramaya ilişkin tutumu bağımlı değişkendir.

3.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemi, 4-6 yaş arasında çocuğu bulunan ebeveynlerden oluşmaktadır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında istatistiksel olarak anlamlı ve evreni temsil edecek şekilde, online platformlar aracılığı ile (whatsapp, instagram, facebook vb.) 314 kişiye ulaşılmıştır. Eksik-hatalı işaretleme yapıldığı tespit edilen veriler ile uç değer olduğu belirlenen toplam 25 katılımcı araştırmanın dışında tutulmuş ve geriye kalan 289 veri ile analizler gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1. *Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler*

Değişkenler		f (n)	%
Cinsiyet	Kadın	271	93.8
	Erkek	18	6.2
Medeni Durum	Evli	276	95.5
	Bekar	13	4.5
Yaş Kategorisi	25 ve Altı	2	.7
	26-30 Yaş	52	18
	31-35 Yaş	120	41.5
	36-40 Yaş	87	30.1
	41 Yaş ve Üstü	28	9.7
Meslek	Ev Hanımı	71	24.6
	Profesyonel	163	56.4
	Hizmet ve Satış	50	17.3
	İşçi	5	1.7
Eğitim Durumu	Lise ve Altı	40	13.8
	Üniversite	189	65.4
	Lisansüstü	60	20.8
Çalışma Durumu	Çalışıyor	172	59.5
	Çalışmıyor	117	40.5
Gelir Düzeyi	Düşük	9	3.1
	Ortanın Altı	20	6.9
	Orta	168	58.1
	Ortanın Üstü	80	27.7
	Yüksek	12	4.2

[Tablo 2. (Devam) *Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler*]

Kendi için psikolojik destek aldı mı?	Hayır	161	55.7
	Evet	128	44.3
Çocuğu için psikolojik destek aldı mı?	Hayır	174	60.2
	Evet	115	39.8

Tablo 3.1’de katılımcıların demografik değişkenlerine ilişkin frekans ve yüzdelik dağılımları sunulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğunu kadınlar (%93.8) oluşturmaktadır ve önemli bir kısmı evlidir (%95.5). Katılımcıların %65.4’ü üniversite mezunu olup %54.7’si profesyonel mesleklerde (öğretmen, hemşire, psikolog vb.) çalışmaktadır. Katılımcıların %59.5’i çalışmaktadır. Gelir düzeyi açısından örneklemin %58.1’i kendini “orta” düzeyde değerlendirmiştir. Katılımcıların %44.3’ü geçmişte kendisi için psikolojik destek aldığını belirtirken, %39.8’i çocuğu için psikolojik destek almıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, ebeveynlerin kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla “Uluslararası Kişilik Envanteri-Kısa Formu”, ebeveynlik stillerini belirlemek amacıyla “Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği (Ebeveyn Formu)”, ebeveynlerin çocuklarında gördükleri davranışsal-duygusal sorunları belirlemek amacıyla “Güçler ve Güçlükler Anketi” ve son olarak ebeveynlerin çocuğu için psikolojik destek almaya yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Ebeveynlerin Psikolojik Hizmetlere Yönelik Tutumları Envanteri” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel bilgi formu

Bu kısımda ebeveyn ve çocuğun yaşı, cinsiyeti, ebeveynin eğitim durumu, çocuk sayısı gibi demografik değişkenlerin yanı sıra; ebeveynin daha önce kendisi için ve çocuğu için psikolojik desteğe başvurup başvurmadığı ve hangi konuda aldığına yönelik sorular bulunmaktadır. Form, araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

3.3.2. Uluslararası kişilik envanteri-kısa formu

Uluslararası Kişilik Envanteri-Kısa Formu, beş faktör kişilik modeli üzerinden Goldberg ve arkadaşları tarafından geliştirilen, güvenirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmış Uluslararası Kişilik Envanteri (International Personality Inventory-IPI) kısa versiyonudur. Orijinal envanterin 1452 maddeden oluşan bir havuzu bulunmaktadır ve bu maddelerin her biri 1000 kişilik bir Amerikan yetişkin örnekleme kişilik ölçekleri üzerinde çalışan araştırmacılara büyük bir veri sağlamaktadır (Somer, Korkmaz ve Tatar, 2002). Envanterin kısa formunun Türkçe uyarlaması Güneri Yöyen (2016) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışması, 539 Üniversite öğrencisi katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Envanterin Türkçe Formu, 40 maddeden ve 6 alt ölçekten oluşmaktadır. Cevaplar 5'li likert tipinde alınmıştır (1=kesinlikle yanlış, 5=kesinlikle doğru). Envanterin alt ölçekleri, dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal olarak dengelilik, açıklık ve düşmanlık şeklinde sıralanabilir. Güvenirlik analizlerine bakıldığında, tüm ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin Cronbach Alpha değerlerine bakıldığında ise dışadönüklük .75, uyumluluk .55, sorumluluk .70, duygusal denge .76, açıklık .68 ve düşmanlık .60 olarak tespit edildiği belirtilmiştir. Yapılan açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinde ise faktör yükleri tüm boyutlarda %29 ve üzerinde bulunmuştur. Sonuç olarak envanterin geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin yapılan bu çalışmadaki güvenirlik analizlerine bakılmış ve Cronbach Alpha değerleri, dışadönüklük .76, uyumluluk .68, sorumluluk .76, duygusal denge .84 ve açıklık .67 olarak bulunmuştur.

3.3.3. Çok boyutlu ebeveynlik stillerini değerlendirme ölçeği (ebeveyn formu)

Ebeveynlerin kendi ebeveynlik stillerini değerlendirmek üzere Parent ve Forehand (2017) tarafından geliştirilmiş, klinik ve araştırma ortamlarında ebeveynlik uygulamalarının ölçümünü ilerletmek için mevcut diğer ölçeklerden yola çıkılarak yeni bir ebeveynlik uygulamaları ölçeği oluşturmayı amaçlayan bir ölçektir. En uygun ebeveynlik öğelerini seçmek, ebeveynliğin olumlu ve olumsuz boyutlarını saptamak, çocuğun gelişim aşamasını anlamlı bir şekilde değerlendirmek bu amaçlar arasındadır (Parent ve Forehand, 2017). Türkçe uyarlaması Karababa (2019) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışması, 866 ebeveynin (572 anne, 294 baba) katılımı ile gerçekleşmiştir. Ölçeğin Türkçe formu 34 madde

ve 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Cevaplar 5’li likert tipinde alınmıştır (1= Hiçbir zaman, 5= Her zaman) ve ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Alt boyutlar, Proaktif ebeveynlik, Olumlu Pekiştirme, Samimi İlişki, Destekleyici Yaklaşım, Düşmanlık, Düşük Kontrol ve Fiziksel Kontrol olarak sıralanmaktadır. Güvenilirlik analizlerine bakıldığında, Proaktif Ebeveynlik .85, Olumlu Pekiştirme .83, Samimi İlişki .77, Destekleyici Yaklaşım .82, Düşmanlık .85, Düşük Kontrol .86 ve Fiziksel Kontrol .89 şeklindedir. Açımlayıcı faktör analizlerine bakıldığında ölçeğin madde faktör yük değerlerinin .46 ile .83 arasında sıralandığı görülmektedir. Tüm analiz sonuçlarına bakıldığında envanterin geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek alt faktörlerinin yapılan bu çalışmadaki güvenilirlik analizlerine bakılmış ve Cronbach Alpha değerleri, Proaktif ebeveynlik .60, Olumlu Pekiştirme .62, Samimi İlişki .68, Destekleyici Yaklaşım .65, Düşmanlık .76, Düşük Kontrol .69 ve Fiziksel Kontrol .90 olarak bulunmuştur. Ölçek toplam puanının Cronbach Alpha değeri ise .72’dir. Yapılan bu çalışmadaki analizlere, Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeğinin toplam puanı ile devam edilmiştir.

3.3.4. Güçler ve güçlükler anketi

Goodman tarafından 1997 yılında, 4-16 yaş grubu çocuklar için anne, baba ve okul formu, 11-16 yaşlar için çocuğun kendisinin doldurduğu form şeklinde çocukların duygusal-davranışsal sorunlarını kapsayıcı bir şekilde taramak ve doğru yönlendirme-müdahaleye katkı sağlamak amacıyla araştırmacılar, klinisyenler ve eğitimcilerle yönelik geliştirilmiş bir ölçektir. Tüm formları pek çok dile çevrilmiştir ve kullanılmaktadır. Türkçe Formu çalışmasını ilk defa Güvenir, Özbek, Baykara, Arkar, Şentürk ve İncekaş (2008), 501 ebeveyn ve 514 ergen ile yapmıştır. Formda 25 soru ve 5 alt boyut bulunur. 4-6 yaş grubunun hedef alındığı bu çalışmada anketin 4-17 yaş ebeveyn formu kullanılmıştır. Bu sorular ile çocukların olumlu ve olumsuz davranışlarını ebeveyn ve öğretmenlerinden bilgi alarak saptamak hedeflenmektedir. Cevaplar 3’lü likert tipi dereceleme ile alınmıştır (0= doğru değil, 1= kısmen doğru, 2= kesinlikle doğru). Alt boyutlar; davranış sorunları, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik, duygusal sorunlar, akran sorunları ve sosyal davranışlar olarak belirtilir. Ölçeğin uyarlama çalışmasındaki Cronbach Alpha değerlerine bakıldığında, ölçek toplam puanın .84, alt boyutlardan davranış sorunlarının .65, dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliğin .80, duygusal sorunların .73, akran sorunlarının .37 ve sosyal davranışların .73

olduğu belirtilmiştir. Tüm analiz sonuçlarına bakıldığında envanterin geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçek alt faktörlerinin yapılan bu çalışmadaki güvenilirlik analizlerine bakılmış ve Cronbach Alpha değerleri, Duygusal Sorunlar .68, Davranışsal Sorunlar .41, Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik .67, Akran Sorunları .45, Sosyal Sorunlar .60 olarak bulunmuştur. Ölçek toplam puanının Cronbach Alpha değeri ise .73'tür. Yapılan bu çalışmadaki analizlere, Güçler ve Güçlükler Anketinin toplam puanı ile devam edilmiştir.

3.3.5. Ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları envanteri

Turner (2012) tarafından bireylerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarını değerlendirmek üzere geliştirilen ilk envanterin (Turner, 2006) ebeveynlere yönelik olarak revize edilmiş bir formudur. Başdaş ve Türküm (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uyarlama çalışmasında 5-9 yaş aralığında en az bir çocuğu olan 433 anne-babaya ulaşılmıştır. Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır ve 3 alt boyutu bulunur. Cevaplar 6'lı likert tipi dereceleme ile alınmıştır (0= Hiç katılmıyorum, 5= Tamamen katılıyorum). Alt boyutları psikolojik yardım aramaya ilişkin niyet, yardım almaya ilişkin tutum ve etiketlenme şeklindedir. Cronbach alfa katsayılarına bakıldığında, ölçeğin tümü için .87, psikolojik yardım almaya ilişkin tutum .80, etiketlenme kaygısı .88 ve psikolojik yardım aramaya ilişkin niyet .84 olarak bulunmuştur. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerine bakıldığında, maddelerin faktör yüklerinin .34 ile .84 arasında olduğu ve envanterin yapı geçerliliği bakımından yeterli koşulları sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçek alt faktörlerinin yapılan bu çalışmadaki güvenilirlik analizlerine bakılmış ve Cronbach Alpha değerleri, Psikolojik Yardım Aramaya İlişkin Niyet .84, Psikolojik Yardım Aramaya İlişkin Tutum .41 ve Etiketlenme Kaygısı .67 olarak bulunmuştur. Ölçek toplam puanının Cronbach Alpha değeri ise .73'tür. Yapılan bu çalışmadaki analizlere, Ebeveynlerin Psikolojik Hizmetlere Yönelik Tutumları Envanteri toplam puanı ile devam edilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler, "Kolay Örneklem" (Convenient Sampling) yöntemi ile çevrimiçi ortam üzerinden elde edilmiştir. Örneklem yöntemi, örneklerim temsil edilebilirliğini ve araştırmanın

genellenebilirliğini güçlendirmek açısından önemlidir. Olasılığa dayalı olmayan yöntemlerden (MacNealy, 1999) biri olan kolay örnekleme, insanların algı ve tutumlarını anlamak, araştırma için test pilot uygulaması yapmak ve yaklaşan çalışmalar için ayrıntılı şekilde test edilen hipotezler üretmek gibi amaçlarla kullanılabilir (Nikolopoulou, 2022). 4-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin bazı özellikler ve tutumlar açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırma verilerinin “kolay örnekleme” yöntemi ile toplanması planlanmıştır. İlgili anket ve ölçekler Google Formlar platformuna yüklenmiş ve Insragram, Facebook, Twitter, LinkedIn, WhatsApp gibi sosyal medya mecralarından, araştırmanın örneklemini oluşturan ebeveynlere, yetişkin bireylere ulaşılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda ölçeklerinden elde edilen verilerin normallik varsayımlarını karşıladığı görülmektedir (Skewness ve Kurtosis değerlerinin ± 1.5 aralığındadır.). Verilerin normal dağılıma uygunluğu için Q-Q Plot ve histogram değerlerine bakılmış, doğrusallık bulunduğu görülmüştür. Araştırma sorularının istatistiksel analizi, bağımsız örneklem t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Korelasyon Analizi ve Çoklu Regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. İstatistiksel işlemlerde anlamlılık düzeyi ise .05 olarak belirlenmiştir. Regresyon analizi sırasında, standartlaştırılmış hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığını değerlendirmek amacıyla Q-Q grafikleri incelenmiş ve doğrusallık bulunduğu görülmüştür. Ayrıca, çoklu doğrusallık varsayımlarının sağlanıp sağlanmadığını kontrol etmek için VIF (Variance Inflation Factor) değerleri gözden geçirilmiştir. Bununla birlikte, araştırmada çoklu regresyon analizine dayalı güç analizi yapılmıştır. Yapılan analizde, 7 bağımsız değişken, .95 güç, .05 alfa düzeyi ve orta etki büyüklüğü ($f^2 = .15$) temel alınarak, en az 153 katılımcıya ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, demografik özellikler, ebeveyn kişilik özellikleri ve ebeveyn stilleri ile çocuğun duygusal-davranışsal sorunları ve ebeveynin çocuğu için psikolojik yardım arama tutumu arasındaki ilişki ve yordayıcı rolü ortaya koymak amacıyla yapılan çeşitli analizlere yer verilmiştir. Ayrıca, araştırmanın değişkenlerine ait betimsel istatistiklere, değişkenler arası korelasyonlara, iki gruplu bağımsız değişkenler için t testine ve üç ve daha fazla gruplu bağımsız değişkenler için ANOVA testine yer verilmiştir. Yordayıcı role dair ise korelasyon analizi sonrasında çoklu regresyon analizi yapılmıştır. İlgili analizlere dair elde edilen bulgular raporlanmıştır.

4.1. Verilerin Betimleyici İstatistik Sonuçları

Tablo 3. *Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Ait İstatistikler*

Ölçekler	Boyutlar	N	Ort.(M)	SD	Min	Maks	CA (α)	Çarpıklık	Basıklık
Kişilik	Dışadönüklük	289	3.54	0.77	1.38	5.00	0.763	-0.255	-0.644
	Uyumluluk	289	4.05	0.58	2.50	5.00	0.681	-0.304	-0.549
	Sorumluluk	289	4.09	0.65	2.33	5.00	0.759	-0.657	-0.294
	Duygusal Denge	289	2.83	0.93	1.00	5.00	0.841	0.039	-0.807
	Gelişime Açıklık	289	3.70	0.68	1.86	5.00	0.676	-0.325	-0.552
	Olumlu Ebeveynlik	289	4.64	0.30	3.75	5.00	0.748	-0.854	0.067
Ebeveyn Stili	Olumsuz Ebeveynlik	289	1.98	0.54	1.00	3.56	0.821	0.707	0.113
Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunları	Duygusal Sorunlar	289	0.50	0.44	0.00	1.80	0.688	0.660	-0.366
	Davranışsal Sorunlar	289	0.37	0.28	0.00	1.20	0.409	0.911	0.492
	Hiperaktivite	289	0.77	0.49	0.00	2.00	0.670	0.348	-0.710

[Tablo 4. (Devam) *Çalışmada Kullanılan Ölçeklere Ait İstatistikler*]

Ebeveynin Psikolojik Hizmetlere Tutumu	Akran Sorunları		289	0.43	0.33	0.00	1.40	0.453	0.852	0.263
	Sosyal Davranışlar		289	1.55	0.36	0.00	2.00	0.599	-0.679	-0.198
	Toplam Güçlük		289	1.51	0.26	0.00	1.30	0.735	0.649	0.135
	Tutum - Niyet		289	4.36	0.81	2.50	5.00	0.848	-1.495	1.638
	Tutum	-	289	4.07	0.68	2.00	5.00	0.615	-0.724	0.181
	Tutum									
	Tutum	-	289	4.27	0.72	2.50	5.00	0.689	-0.936	0.306
	Etiketlenme									
	Tutum	-	289	4.20	0.46	2.90	5.00	0.731	-0.396	-0.352
	Toplam									

Not. M = Ortalama; SD = Standart sapma, CA=Cronbach Alfa.

Tablo 3'te, çalışmada kullanılan psikolojik ölçeklerin alt boyutlarına ve toplam puanlarına ilişkin betimsel istatistikler sunulmuştur. Ölçek puanları ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler açısından değerlendirilmiştir. Kapsamlı olumlu ebeveynlik (M = 4.64, SD = 0.30) puanlarının yüksek olduğu görülürken, olumsuz ebeveynlik puanları görece düşüktür (M = 1.98, SD = 0.54). Kişilik özelliklerinden sorumluluk (M = 4.09, SD = 0.65) en yüksek ortalamaya sahipken, duygusal denge (M = 2.83, SD = 0.93) en düşük ortalamaya sahip alt boyuttur. SDQ toplam güçlük puanı ortalaması 1.51 olarak bulunmuş, psikolojik yardım arama tutumu ölçeğinin toplam puan ortalaması ise 4.20'dir.

Çalışmada kullanılan ölçeklerin ve alt boyutlarının iç tutarlılığı Cronbach's Alpha katsayıları ile değerlendirilmiştir. Uluslararası Kişilik Envanteri'nin beş alt boyutunun Cronbach's Alpha değerleri ,676 ile ,841 arasında değişmektedir. Ölçeğin uyumluluk alt boyutu güvenilirlik değeri ,681 olarak, açıklık alt boyutu güvenilirlik değeri ise ,676 olarak bulunmuştur. Bu değerler genel kabul gören .70 güvenilirlik katsayısının gerisinde kalmakla birlikte, farklı kaynaklarda ,60 ile ,80 aralığındaki değerlerin oldukça güvenilir kabul edildiği de görülmektedir (Tavakol ve Dennick, 2011). Bu değerler sosyal bilimler literatüründe kabul

edilebilir düzeyde güvenilirlik göstermektedir. Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği'nin "kapsamlı olumlu" ve "kapsamlı olumsuz" toplam alt boyutlarında sırasıyla .7748 ve .821 değerleri elde edilmiş; her iki yapı da yeterli güvenilirlik göstermiştir.

Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA) toplam puanı için Cronbach's Alpha .735 bulunmuş olup, analizlerde güvenle kullanılabilir niteliktedir. Ancak GGA alt boyutlarından "davranışsal sorunlar" ve "akran sorunları" için Alpha katsayıları sırasıyla .409 ve .453 olarak bulunmuştur. Bu değerler, genel olarak kabul edilen .70 eşiğinin altında yer almakla birlikte, alt boyutların yalnızca 5 maddeden oluşması ve bazı maddelerin örneklem genelinde varyans göstermemesi bu durumu açıklamaktadır. Ayrıca, literatürde madde sayısının düşük olduğu durumlarda Cronbach Alpha katsayısının da yapay olarak düşük çıkabileceği belirtilmektedir (Loewenthal, 2001; Tavşancıl, 2014). Söz konusu alt boyutlar yorumlanırken bu sınırlılıklar dikkate alınmış, esas analizlerde GGA'nın toplam puanı kullanılarak güvenilirliği daha yüksek ölçütlere dayandırılmıştır.

Ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları envanteri toplam puanı için Cronbach's Alpha .731 olarak elde edilmiştir. Tutum alt boyutlarının biri olan "etiketlenme" .689 ile sınırda kabul edilebilir düzeydeyken, "tutum" alt boyutu .615 düzeyinde bulunmuştur. Alt boyut yorumlarında dikkatli olunmuş, ancak toplam puan analizlerde esas alınmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçeklerin toplam puan ve alt boyut puanlarının normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Bu nedenle çalışmada parametrik istatistik teknikleri kullanılmıştır.

4.2. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğun Duygusal Davranışsal Sorunları Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ebeveynin cinsiyeti, medeni durumu, çalışma durumu, yaşı, evlilik süresi, mesleği, eğitim durumu, gelir düzeyi, çocuk sayısı, daha önce kendisi için ve çocuğu için psikolojik destek alma durumu, çocuğun duygusal-davranışsal sorunlarına göre ebeveynin çocuğu için psikolojik yardım arama tutumu arasındaki ilişkinin analizine ilişkin bulgular verilmektedir.

Tablo 5. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğun Duygusal-Davranışsal Problemlerine Yönelik Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

		N	Ort.	SS	t	P	d
Cinsiyet	Kadın	271	.512	.258	-1.851	.065	-.451
	Erkek	18	.627	.232			
Medeni Durum	Evli	276	.520	.258			.125
	Bekar	13	.488	.250	.442	.659	
Çalışma Durumu	Çalışıyor	172	.509	.252	-.805	.421	-.097
	Çalışmıyor	117	.534	.264			
Ebeveyn Yardım Alma Durumu	Evet	128	.556	.282	.442	.030*	.258
	Hayır	161	.490	.233			
Çocuk Yardım Alma Durumu	Evet	115	.565	.270	2.457	.015*	.295
	Hayır	174	.489	.245			

*Bağımsız Örneklem t-Testi; $p < .05$

Cinsiyete göre kadın ve erkek ebeveynlerin çocuklarının duygusal-davranışsal problem puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (($t(289) = -1.851$, $p > .05$). Erkek ebeveynlerin çocuklarında duygusal-davranışsal sorun ortalama puanı daha yüksektir. Ancak bu fark, %95 güven aralığında istatistiksel olarak sınırda yer almaktadır. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında, Cohen's d değeri -0.451 olarak bulunmuştur. Orta düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir. *Medeni duruma göre* evli ve bekar ebeveynlerin çocuklarının duygusal-davranışsal sorun puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(289) = .442$, $p > .05$). Evli ebeveynlerin çocuklarının duygusal-davranışsal sorun puanları daha yüksek bulunmuştur. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında, Cohen's d değeri 0.125 olarak bulunmuştur. Küçük düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir. *Ebeveynin çalışma durumuna göre* çocukların duygusal-davranışsal problemleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(289) = -.805$, $p > .05$). Çalışmayan ebeveynlerin çocuklarının duygusal-davranışsal ortalama puanı daha yüksek görünmektedir. Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında,

Cohen's d değeri -0.097 olarak bulunmuştur. Küçük düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir.

Ebeveynin daha önce psikolojik destek almış olma durumuna göre çocukların duygusal-davranışsal problemleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(289) = .442, p < .05$). Daha önce kendisi için psikolojik destek alan ebeveynlerin çocuklarının duygusal-davranışsal problem düzeyi ortalaması daha yüksek görünmektedir. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında, Cohen's d değeri 0.258 olarak bulunmuştur. Orta düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir. *Ebeveynin daha önce çocuğu için psikolojik destek almış olma durumuna göre çocukların duygusal-davranışsal problemleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(289) = 2.557, p < .05$). Daha önce çocuğu için psikolojik destek alan ebeveynlerin çocuklarının duygusal-davranışsal problem düzeyi ortalaması daha yüksek görünmektedir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Cohen's d değeri 0.295 olarak bulunmuştur. Orta düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir.*

Tablo 6. *Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğun Duygusal-Davranışsal Problemleri (Tek Yönlü ANOVA)*

		N	Ortalama	SS	F	P	η^2
Ebeveyn Yaşı	25 ve altı	2	.625	.106	0.684	.604	.009
	26-30	52	.475	.213			
	31-35	120	.535	.272			
	36-40	87	.512	.270			
	41 ve üstü	28	.546	.235			
Evlilik Süresi	0-5 yıl	24	.522	.251	1.707	.183	.012
	6-10 yıl	207	.503	.237			
	11 yıl ve üstü	58	.574	.319			
Meslek Grubu	Ev Hanımı	71	.554	.258	.905	.439	.009
	Profesyonel	163	.503	.249			
	Hizmet-Satış	50	.511	.275			

[Tablo 7. (Devam) *Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğun Duygusal-Davranışsal Problemleri (Tek Yönlü ANOVA)*]

Ebeveyn Eğitim Durumu	Lise ve altı	40	.580	.300	0.868	.421	.013
	Üniversite	189	.519	.250			
	Lisansüstü	60	.480	.240			
Ebeveyn Gelir Düzeyi	Düşük	9	.500	.162	1.809	.127	.0125
	Ortanın Altı	20	.620	.217			
	Orta	168	.534	.272			
	Ortanın Üstü	80	.476	.243			
	Yüksek	12	.437	.209			
Çocuk Sayısı	1	133	.527	.256	.744	.527	.007
	2	126	.514	.263			
	3	29	.517	.237			
	4	1	.1500	.			

Tek Yönlü ANOVA; $p < .05$

Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, *ebeveynin yaş grubu* ile çocuğun duygusal-davranışsal sorun toplam puanının anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($F = 0,684$; $p = ,604$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0.0095$). *Ebeveynin evlilik süresi* ile çocuğun duygusal-davranışsal sorun toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F = 1,707$; $p = ,183$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0.012$).

Ebeveynin meslek grubu ile çocuğun duygusal-davranışsal sorun toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F = ,905$; $p = ,439$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0.0095$). *Ebeveynin eğitim durumu* ile çocuğun duygusal-davranışsal sorun toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F = ,868$; $p = ,421$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0.013$).

Ebeveynin gelir düzeyi ile çocuğun duygusal-davranışsal sorun toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F= 1,809$; $p = ,127$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0.0125$). *Ebeveynin çocuk sayısı* ile çocuğun duygusal-davranışsal sorun toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F= ,744$; $p = ,527$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0.0077$).

Özetle, ebeveynin cinsiyeti, çalışma durumu, medeni durumu, yaşı, evlilik süresi, mesleği, eğitim durumu, gelir düzeyi ve çocuk sayısı ile çocuğun duygusal-davranışsal sorunları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı görülmüştür. Bununla birlikte daha önce kendisi için ve çocuğu için psikolojik destek alma durumuna göre çocuğun duygusal-davranışsal sorunları arasında ise anlamlı bir ilişki bulunduğu ve çocuklarının duygusal-davranışsal sorun düzeyinin psikolojik destek almayan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

4.3. Ebeveyn Kişilik Özellikleri ve Kapsamlı Ebeveynlik Stillerinin Çocuğun Duygusal Davranışsal Sorunlarını Yordayıcı Rolüne İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ebeveynin dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve gelişime açıklık alt boyutlarından oluşan kişilik özellikleri, kapsamlı olumlu ve kapsamlı olumsuz ebeveynlik stilleri ve çocuğun duygusal-davranışsal sorun puanları arasındaki korelasyon ilişkisine dair bulgular verilmiştir. Bu bulgular ışığında ise kişilik özelliklerinden dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal dengenin, kapsamlı olumlu ve kapsamlı olumsuz ebeveynlik stillerinin, ebeveynin daha önce kendisi için ve çocuğu için destek almış olma durumunun çocuğun duygusal-davranışsal sorunları üzerindeki yordayıcılığına dair çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

İlgili analiz varsayımlarına göre dahil edilen verilerin doğrusal dağıldığı (Q-Q Plot), çoklu doğrusallığın bulunmadığı ($VIF < 10$; $t > 0.1$), uç değerlerin bulunmadığı (Skeweness-Kurtosis ± 1.5) dolayısıyla regresyon analizi varsayımlarını karşıladığı görülmüştür.

Tablo 8. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri ve Çocukların Duygusal-Davranışsal Sorunları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8
1-Dışadönüklük	1							
2-Uyumluluk	.329*	1						
3-Sorumluluk	.210*	.111	1					
4-Duygusal Denge	.299*	.102	.116*	1				
5-Gelişime Açıklık	.376*	.170*	.298*	-.056	1			
6-Kapsamlı Olumlu Ebeveynlik	.171*	.181*	.202*	.096	.140*	1		
7-Kapsamlı Olumsuz Ebeveynlik	-.152*	-.085	-.135*	-.398*	-.051	-.239*	1	
8-Güçler Güçlükler Toplam	-.259*	-.093	-.130*	-.292*	-.020	-.203*	.329*	1

* p<0,05

Tablodaki veriler, kişilik özellikleri, kapsamlı olumlu ve olumsuz ebeveynlik stilleri ve güçler ve güçlükler anketi toplam puanı arasındaki ilişkileri inceleyen korelasyon analizini göstermektedir. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < .05$ olarak belirlenmiştir. Korelasyon katsayısı (r), değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü belirtmektedir. R değerinin 0.20 ve altında olması, değişkenler arasında bir ilişkinin olmadığını veya çok zayıf ilişki olduğunu ifade eder. 0.20 ile 0.39 arasındaki değerler zayıf ilişkiyi, 0.40 ile 0.59 arasındaki değerler orta düzeydeki ilişkiyi, 0.60 ile 0.79 arasındaki değerler yüksek ilişkiyi ve 0.80 ve üstündeki değerler ise mükemmele yakın ilişkiyi ifade eder (Köklü vd., 2006). Tablodaki veriler incelendiğinde, çocuğun duygusal-davranışsal sorunları toplam puanının ebeveyn kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve duygusal denge ile negatif yönde anlamlı ilişkisi olduğu, kapsamlı olumlu ebeveynlik ile negatif yönde, kapsamlı olumsuz ebeveynlik ile

pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmektedir. Ayrıca, kapsamlı olumsuz ebeveynlik ile duygusal denge arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Korelasyon analizinden elde edilen bulgulara bakılarak kişilik özelliklerinden dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal dengenin, kapsamlı olumlu ve kapsamlı olumsuz ebeveynlik stillerinin, ayrıca ebeveynin daha önce kendisi için ve çocuğu için destek almış olma durumunun çocuğun duygusal-davranışsal sorunları üzerindeki yordayıcılığına dair çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 9. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri ve Bazı Demografik Değişkenlerin Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunları Üzerindeki Yordayıcılığına İlişkin Bulgular

	B	SE	β	t	p
(Sabit)	1.054	.256		4.113	.000
Dışadönüklük	-.052	.019	-.155	-2.66	.008*
Sorumluluk	-.013	.023	-.033	-.589	.556
Duygusal Denge	-.035	.017	-.127	-2.01	.045
Olumlu ebeveynlik	-.091	.049	-.106	-1.86	.063
Olumsuz ebeveynlik	.102	.029	.215	3.564	.000*
Kendi için psk destek alma durumu	.007	.030	.014	.246	.806
Çocuk için psk destek alma durumu	.046	.030	.088	1.563	.119
	R	R²	F	p	
	.434	.188	9.312	.000	

*P<.05

Çoklu regresyon analizi, ebeveynlerin çeşitli demografik değişkenleri, kişilik özellikleri ve kapsamlı olumsuz ve olumlu ebeveynlik stillerinin, psikolojik yardıma yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 9.312$, $p < .05$) ve toplam varyansın yaklaşık %19'u (Adjusted $R^2 = .188$) açıklanabilmiştir. Regresyon modelinde yer alan değişkenlerden yalnızca dışadönüklük ($\beta = -.052$, $p < .05$) kapsamlı olumsuz ebeveynlik ($\beta = .102$, $p < .05$) çocuğun duygusal-davranışsal problemlerini anlamlı ve zayıf düzeyde yordamaktadır. Diğer

değişkenler istatistiksel olarak anlamlı yordayıcılar arasında yer almamaktadır da düşük etkide oldukları görülmektedir.

4.4. Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Ebeveynin Çocuğu için Yardım Arama Tutumuna İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ebeveynin cinsiyeti, medeni durumu, çalışma durumu, yaşı, evlilik süresi, mesleği, eğitim durumu, gelir düzeyi ve psikolojik hizmetlere yönelik görüşlerine göre ebeveynin çocuğu için yardım arama tutumuna ilişkin bulgular verilmektedir.

Tablo 10. Ebeveyn Demografik Özelliklerine Göre Ebeveynin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumuna İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

		N	Ort.	SS	t	p	d
Cinsiyet	Kadın	271	4.229	.444	3.958	.000*	0.963
	Erkek	18	3.793	.560			
Medeni Durum	Evli	276	4.200	.465			-0.081
	Bekar	13	4.238	.440	-285	.776	
Çalışma Durumu	Çalışıyor	172	4.209	.491	.304	.761	0.036
	Çalışmıyor	117	4.192	.421			
Ebeveyn Yardım Alma	Evet	128	4.257	.461	1.814	.071	0.215
	Hayır	161	4.158	.462			
Çocuk Yardım Alma	Evet	115	4.290	.448	2.266	.008*	0.320
	Hayır	174	4.143	.465			

*Bağımsız Örneklem t-Testi; $p < .05$

*Kadın ve erkek ebeveynlerin çocuğu için yardım arama tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(289) = 3.958, p < .05$). Kadın ebeveynlerin çocukları için yardım arama tutum ortalama puanı, erkek ebeveynlere göre daha yüksektir, denebilir. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında, Cohen's d değeri 0.963 olarak bulunmuştur. Yüksek düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir. *Evli ve bekar ebeveynlerin çocuğu için yardım arama tutumları puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(289) = -285, p > .05$). Gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Etki büyüklüğü**

değerine bakıldığında, Cohen's d değeri -0.081 olarak bulunmuştur. Küçük düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir.

Ebeveynin çalışma durumuna göre çocuğu için yardım arama tutumları puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(289) = .304, p > .05$). Çalışan ebeveynlerin çocuğu için yardım arama tutum ortalama puanı daha yüksek görünmektedir. Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında, Cohen's d değeri 0.036 olarak bulunmuştur. Küçük düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir.

Ebeveynin daha önce psikolojik destek almış olma durumuna göre çocuğu için yardım arama tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(289) = 1.814, p > .05$). Daha önce destek alan ebeveynlerin çocuğu için yardım arama tutum düzeyi daha yüksek görünmektedir. Ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir Etki büyüklüğü değerine bakıldığında, Cohen's d değeri 0.215 olarak bulunmuştur. Küçük düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir.

Ebeveynin daha önce çocuğu psikolojik destek almış olma durumuna göre çocuğu için yardım arama tutumları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(289) = 2.266, p < .05$). Daha önce çocuğu için destek alan ebeveynlerin çocuğu için yardım arama tutum düzeyi daha yüksek görünmektedir. Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Etki büyüklüğü değerine bakıldığında, Cohen's d değeri 0.320 olarak bulunmuştur. Küçük düzeyde bir etki büyüklüğü gözlenmiştir.

Tablo 11. *Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumuna Yönelik Tek Yönlü ANOVA Bulguları*

		n	Ortalama	SS	F	p	η^2
Ebeveyn Yaşı	25 ve altı	2	4.500	.303	0.870	.472	.012
	26-30	52	4.242	.481			
	31-35	120	4.161	.452			
	36-40	87	4.247	.495			
	41 ve üstü	28	4.139	.374			

[Tablo 12. (Devam) *Ebeveynin Demografik Özelliklerine Göre Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumuna Yönelik Tek Yönlü ANOVA Bulguları*]

Evlilik Süresi	0-5 yıl	24	4.248	.535	1.097	.335	.007
	6-10 yıl	207	4.219	.458			
	11 yıl ve üstü	58	4.123	.449			
Meslek Grubu	Ev Hanımı	71	4.193	.416	5.035	.002*	.050
	Profesyonel	163	4.274	.462			
	Hizmet-Satış	50	3.992	.467			
	İşçi	5	4.085	.578			
Eğitim Durumu	Lise ve altı	40	4.109	.434	.966	.382	.007
	Üniversite	189	4.212	.464			
	Lisansüstü	60	4.231	.480			
Gelir Düzeyi	Düşük	9	3.920	.555	1.636	.165	.023
	Ortanın Altı	20	4.052	.441			
	Orta	168	4.238	.455			
	Ortanın Üstü	80	4.194	.444			
	Yüksek	12	4.198	.614			
Ebv Hizmet Görüş	İşe Yaramıyor	13	3.893	.573	7.679	.001*	.051
	Son Çare	46	4.033	.424			
	Faydalı	230	4.253	.451			

*p<.05

Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, *ebeveynin yaş grubu* ile çocuğu için yardım arama tutumları toplam puanının anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($F= 0.870$, $p < .05$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, orta düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = 0.012$). *Ebeveynin eğitim süresi* ile çocuğu için yardım arama tutumları toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F= 1.097$, $p > .05$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .007$).

Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, *ebeveynin meslek grubu* ile çocuğu için yardım arama tutumları toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F = .905$; $p < .05$). Yapılan Tukey Testi sonucuna göre bu anlamlı fark, profesyonel grupta belirtilen meslekler (yönetici, psikolog, psikolojik danışman, hemşire, sosyolog, mühendis, mimar vs.) ile hizmet-satış grubunda belirtilen meslekler (büro elemanı, tekniker, hizmet-satış elemanı) arasındadır. Profesyonellerin hizmet sektörüne göre daha olumlu tutumda olduğu görülmüştür. Etki büyüklüğüne bakıldığında, orta düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .050$).

Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, *ebeveynin eğitim durumuna* göre çocuğu için yardım arama tutumu toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F = .966$; $p > .05$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, düşük düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .007$). *Ebeveyn gelir düzeyine* göre çocuğu için yardım arama tutumları toplam puanı anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($F = 1.636$; $p > .05$). Etki büyüklüğüne bakıldığında, orta düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .023$).

Tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, *ebeveynin destek almaya dair görüşü* ile çocuğu için yardım arama tutumları toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir ($F = 7.679$; $p < .05$). Yapılan Tukey Testi sonucuna göre bu anlamlı farklılardan ilki “Psikolojik destek almamanın işe yarayacağını düşünmüyorum” cevabını verenler ile “Sorunumu çözmede faydalı olduğunu düşünüyorum” cevabını verenler arasında; “sorunumu çözmede faydalı olduğunu düşünüyorum” cevabını verenlerin daha olumlu tutumda olduğu yönünde görülmüştür ($p < .05$). İkincisi ise “Son Çare olarak başvurulması gerektiğini düşünüyorum” cevabını verenler ile “Sorunumu çözmede faydalı olduğunu düşünüyorum” cevabını verenler arasında; “Sorunumu çözmede faydalı olduğunu düşünüyorum” cevabını verenlerin daha olumlu tutumda olduğu yönünde görülmüştür ($p < .05$) olduğu görülmüştür. Etki büyüklüğüne bakıldığında, orta düzeyde bir etki büyüklüğü olduğu görülmektedir ($\eta^2 = .051$). Bulgulardan görüldüğü gibi psikolojik destek almanın işe yaramayacağını düşünen ve sorunu çözmede faydalı olduğunu düşünen grupla son çare olarak düşünen grup arasında fark olduğu görülmektedir. Psikolojik destek almanın faydalı olduğunu düşünen ebeveynlerin çocuğu için psikolojik yardım alma eğiliminde olduğu görülmektedir.

4.5. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Kapsamlı Ebeveynlik Stilleri ve Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunlarının Ebeveynin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumunu Yordayıcı Rolüne İlişkin Bulgular

Bu başlık altında ebeveynin dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve gelişime açıklık alt boyutlarından oluşan kişilik özellikleri, kapsamlı olumlu ve kapsamlı olumsuz genel alt boyut toplamlarından oluşan ebeveyn stilleri, çocuğun duygusal-davranışsal problemlerini kapsayan toplam güçlük puanı ve ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları toplam puanı arasındaki korelasyon ilişkisine dair bulgular verilmiştir. Bu bulgular ışığında ise kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve uyumluluğun, kapsamlı olumlu ve kapsamlı olumsuz ebeveynlik stillerinin, çocuğun duygusal-davranışsal sorularına yönelik toplam puanın, ebeveynin cinsiyeti ve daha önce kendisi için ve çocuğu için destek almış olma durumunun ebeveynin çocuğu için yardım arama tutumu üzerindeki yordayıcı rolüne dair çoklu regresyon analizi yapılmıştır. İlgili analiz varsayımları kapsamında yapılan, analize dahil edilen verilerin doğrusal dağıldığı (Q-Q Plot), çoklu doğrusallığın bulunmadığı ($VIF < 10$; $t > 0.1$), uç değerlerin bulunmadığı (Skewness-Kurtosis ± 1.5) görülmüştür.

Tablo 13. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Kapsamlı Ebeveynlik Stilleri ve Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunlarının Ebeveynin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumu Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1-Dışadönüklük	1								
2-Uyumluluk	.329*	1							
3-Sorumluluk	.210*	.111	1						
4-Duygusal Denge	.299*	.102	.116*	1					
5-Gelişime Açıklık	.376*	.170*	.298*	-.056	1				

[Tablo 14. (Devam) *Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Kapsamlı Ebeveynlik Stilleri ve Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunlarının Ebeveynin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumu Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi*]

6-Kapsamlı Olumlu Ebeveynlik			.171*	.181*	.202*	.096	.140*	1			
7-Kapsamlı Olumsuz Ebeveynlik			-.152*	-.085	-.135*	-.398*	-.051	-.239*	1		
8-Güçler Güçlükler Toplam			-.259*	-.093	-.130*	-.292*	-.020	-.203*	.329*	1	
9- Psk Hiz Tutum			.187*	.144*	.038	.095	.055	.180*	-.204*	-.174*	1

*p<0.05

Tablodaki veriler, kişilik özellikleri, kapsamlı olumlu ve olumsuz ebeveynlik stilleri ve güçler ve güçlükler anketi toplam puanı arasındaki ilişkileri inceleyen korelasyon analizini göstermektedir. İstatistiksel anlamlılık değeri $p < .05$ olarak belirlenmiştir. Korelasyon katsayısı (r), değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü ve yönünü belirtmektedir. R değerinin 0.20 ve altında olması, değişkenler arasında bir ilişkinin olmadığını veya çok zayıf ilişki olduğunu ifade eder. 0.20 ile 0.39 arasındaki değerler zayıf ilişkiyi, 0.40 ile 0.59 arasındaki değerler orta düzeydeki ilişkiyi, 0.60 ile 0.79 arasındaki değerler yüksek ilişkiyi ve 0.80 ve üstündeki değerler ise mükemmele yakın ilişkiyi ifade eder (Köklü vd., 2006).

Tablodaki veriler incelendiğinde, ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları ile birçok değişkenin anlamlı ancak çok zayıf ilişkisi olduğu, kapsamlı olumsuz ebeveynlik ile negatif yönde anlamlı ilişkisi olduğu görülmektedir. Ayrıca, kapsamlı olumsuz ebeveynlik ile duygusal denge arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Korelasyon analizinden elde edilen bulgulara bakılarak kişilik özelliklerinden dışadönüklük ve uyumluluk alt boyutlarının, kapsamlı olumlu ve kapsamlı olumsuz ebeveynlik stillerinin, çocuğun duygusal-davranışsal sorularına yönelik toplam puanın,

ayrıca ebeveynin cinsiyeti daha önce kendisi için ve çocuğu için destek almış olma durumunun çocuğun duygusal-davranışsal sorunları üzerindeki yordayıcılığına dair çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 15. Ebeveyn Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri, Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunları ve Bazı Demografik Değişkenlerin Çocuğu İçin Yardım Arama Tutumu Üzerindeki Yordayıcı Rolü

	B	SE	β	t	p
(Sabit)	3.495	.464		7.535	.000
Dışadönüklük	.069	.036	.115	1.930	.055
Uyumluluk	.047	.047	.059	1.009	.314
Olumlu ebeveynlik	.120	.089	.078	1.343	.180
Olumsuz ebeveynlik	-.145	.051	-.169	-2.861	.005*
Çocuk güçlük puanı	-.148	.108	-.082	-1.365	.173
Ebeveyn cinsiyeti	-.377	.106	-.197	-3.572	.000*
Kendi için psik destek alma durumu	.098	.053	.105	1.835	.068
Çocuk için psik destek alma durumu	.149	.054	.158	2.771	.006*
	R	R²	F	p	
	.416	.173	7.341	.000	

*p<.05

Çoklu regresyon analizi, ebeveynlerin çeşitli demografik değişkenleri, kişilik özellikleri ve kapsamlı olumsuz ve olumlu ebeveynlik stillerinin, psikolojik yardıma yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F = 7.341$, $p < .001$) ve toplam varyansın yaklaşık %17'si ($\text{Adjusted } R^2 = .173$) açıklanabilmektedir. Regresyon modelinde yer alan değişkenlerden ebeveynin cinsiyeti ($\beta = -.197$, $p < .001$), çocuk için psikolojik destek alma durumu ($\beta = .158$,

$p = .006$) ve ebeveynin kendisi için psikolojik destek alma durumu ($\beta = -.169$, $p = .005$) ebeveynin çocuğu için psikolojik yardıma yönelik tutumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer değişkenler istatistiksel olarak anlamlı yordayıcılar arasında yer almamaktadır.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, 4-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin demografik özellikleri, kişilik özellikleri ve ebeveynlik stillerinin çocuğun duygusal-davranışsal problemleri ve ebeveynin çocuk için psikolojik yardım arama tutumu arasındaki ilişkiler iki başlık altında incelenmiştir.

5.1. Ebeveyn Demografik ve Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri ile Çocuğun Duygusal-Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yapılan bu çalışmada ilk olarak ebeveynin demografik özelliklerinden cinsiyet, medeni durumu, çalışma durumu, daha önce kendisi için yardım alma durumu, daha önce çocuğu için yardım alma durumu, yaş, evlilik süresi, meslek, eğitim durumu, gelir düzeyi ve çocuk sayısı ile çocuğun duygusal-davranışsal problemleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Bu bağlamda, çocuğun duygusal davranışsal problemleri ile ebeveynin daha önce kendisi için ve çocuğu için yardım almış olması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer değişkenler ile çocuğun duygusal-davranışsal problemleri arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ebeveynin demografik özelliklerinin çocuğun davranışsal sorunlarıyla ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında, ebeveynin düşük sosyoekonomik durumunun, eğitimsizliğin ve ebeveyn medeni durumunun çocuğun davranış problemleri ile anlamlı ilişkiler gösterdiğini açıklayan (Duncan, 2010); düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerle çalışılmış ve yüksek stres, düşük aile işlevselliği, çocuk sayısı gibi faktörlerin çocukta duygusal ve davranışsal problemlere yol açabildiğini gösteren (Martins vd., 2024) çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, araştırmadaki demografik bilgilere yönelik elde edilen bulguların literatürde önem verilen başlıklardan olduğu ancak anlamlı ilişki bulunanlar ile (cinsiyet, yaş, meslek, eğitim durumu, medeni durum, gelir düzeyi vb.) örtüşmediği görülmektedir. Öte yandan, ebeveynin kendisi veya çocuğu için daha önce destek alanların çocuklarında duygusal-davranışsal problemlerin daha fazla görülmesi, örneklem içinde bu konuda sorun yaşayan ve çözüm için adım atan ebeveynlerin ağırlıkta olduğunu göstermektedir.

Ebeveynin kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla kullanılan Uluslararası Kişilik Envanteri-Kısa Formu, beş kişilik özelliğini içeren alt boyuta sahiptir. Bu alt boyutlar, dışadönüklük, uyumluluk, sorumluluk, duygusal denge ve gelişime açıklık olarak sıralanabilir. Ebeveynin kişilik özelliklerinin çocuğun duygusal-davranışsal problemleri ile ilişkisine bakıldığında, dışadönüklük, sorumluluk ve duygusal denge ile çocuğun duygusal-davranışsal problemleri arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Çoklu regresyon analizinde ise aynı değişkenler arasında yine anlamlı fakat düşük güçte yordayıcılığı olduğu görülmüştür. İlgili alanyazın incelendiğinde, ebeveynin kişilik özellikleri ile çocuğun kaygı düzeyi arasında anlamlı ilişkiler bulunan ve annelerin "duygusal tutarsızlık", "öz denetim", "gelişime açıklık" ve "yumuşak başlılık" özellikleri ile babaların "duygusal tutarsızlık", "gelişime açıklık" ve "öz denetim" düzeylerinin çocukların kaygı düzeylerini etkilediği tespit edilen araştırmalara rastlanmıştır (Çetin, 2019). Bir başka araştırmada ise çocuğun davranış problemlerinde anne kaygısının öneminin annelik rolünü reddetmekten daha fazla etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yurduşen vd., 2012). Ebeveyn duygu düzenleme becerisinin ve duygusal dengelilik halinin çocuk üzerindeki etkisine dikkat çeken bu çalışmalar ile mevcut bu araştırmada elde edilen bulguların örtüştüğü görülmektedir. Öyle ki yapılan çoklu regresyon analizinde çocuğun duygusal-davranışsal sorunları üzerinde yordayıcı etkisi olan değişkenlerden birinin ebeveynin “duygusal denge” kişilik özelliği olduğu bulunmuştur. Ebeveynin duygu düzensizliğinin çocukların duygusal-davranış sorunları yaşamasında etkili olduğu, duygu düzenleme becerisi düşük ebeveynlerin çocuklarının daha üzüntülü bir duygulanıma, daha fazla dikkat dağınıklığı yaşamasına ve problem çözmede isteksizliğe sahip olduğu bulunmuştur (Binion ve Zalewski, 2017).

Ebeveyn kişiliğine patolojik boyuttan bakıldığında, borderline kişilik bozukluğuna sahip ebeveynlerin çocuklarının daha fazla duygusal-davranışsal problemlere sahip olduğu (Barnow vd., 2006); duygusal zekası düşük ebeveynlerin çocuklarının uyumsuz davranışlar gösterme düzeyinin yüksek olduğu (Agbaria, 2022) araştırmalara rastlanmıştır. Patolojilerin, ebeveyn kişiliği, tutum ve davranışları ile ilişkili olduğundan, yapılan bu çalışmada kişilik özelliklerinin çocuğun duygu ve davranışları üzerindeki etkisine odaklanmasını desteklediği söylenebilir.

Ebeveyn stilleri, proaktif ebeveynlik, olumlu pekiştirme, samimi ilişki ve destekleyici yaklaşım alt boyutlarını kapsayan kapsamlı olumlu ebeveynlik ile düşmanlık, düşük kontrol ve fiziksel kontrol alt boyutlarını kapsayan kapsamlı olumsuz ebeveynlik ölçütlerini içermektedir. Ebeveyn stillerinin çocuğun duygusal-davranışsal problemleri üzerindeki yordayıcılığına bakıldığında, kapsamlı olumlu ve kapsamlı olumsuz ebeveynliğin anlamlı ancak düşük güçte bir yordayıcı olduğu görülmüştür. İlgili alanyazın incelendiğinde, ebeveynin duygusal durumu, bağlanma stilli ve ebeveyn tutumlarının çocuğun duygusal davranışsal sağlığı ve sorunları üzerindeki etkisine dair çeşitli araştırmalar ile karşılaşılmıştır. Araştırmalarda olumsuz ebeveyn tutumlarının çocuktaki kaygı, depresyon, saldırganlık gibi olumsuz durumlar ile olumlu ebeveynlik tutumlarının yüksek özgüven, sosyallik, başarı gibi olumlu durumlar arasında anlamlı ilişkiler bulunan bir dizi araştırmaya ulaşılmıştır (Rohner ve Britner, 2002; Steinberg vd, 2002; Düzgün, 2003; Cheah vd, 2009; Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010). Ayrıca, olumlu tutumlar arasında bulunan demokratik ebeveynliğin çocuğun ergenlik döneminde psikolojik açıdan daha yeterli ve olgun hissetmesine, olumsuz tutumların ise çocukta kaygı, depresif ruh hali, saldırganlık gibi negatif duygu ve durumlar ile ilişkili olduğu görülen araştırmalar da bulunmaktadır (Baumrind, 1991; Turner ve ark., 2009). Daha genel bir ifadeyle, demokratik çizgide ilerleyen ebeveyn tutumları daha az davranışsal problemlerle, otoriter çizgide ilerleyen ebeveyn tutumları daha çok davranışsal problemlerle ilişkilendirilmektedir (Delvecchio ve ark., 2020). Ebeveyn tutumlarında fiziksel cezaya yer veren ebeveynlerin bunu sorunlu çocuklarının davranışlarında olumlu sonuçlar doğuracağını düşündüklerine dair araştırmalar da bulunmaktadır (Grujicic vd., 2022). Bu haliyle, yapılan bu çalışmada düşük düzeyde de olsa ebeveynin kapsamlı olumsuz ebeveyn tutumu ile çocuğun duygusal-davranışsal problemleri arasında anlamlı ilişkinin, ilgili alanyazında desteklendiği görülmektedir. Bu sonuçlar, ebeveynlik stillerinin çocuğun gelişimi üzerinde etkili olduğuna vurgu yaparken, kişilik özellikleri ile birlikte değerlendirmeye alınması yönüyle literatüre katkıda bulunmaktadır. Ek olarak, ebeveynlerin biyolojik veya evlat edinme ile olmasına göre değişmeksizin çocuğun gelişiminde tutum ve davranışlarıyla hayli etkili olduğu görülmüştür (Altınoğlu Dikmeer vd., 2014; Verma, 2013). Ebeveynin, kendi kişilik özellikleri, ebeveynlik tutumları ve demografik özellikleri ile büyütmekte olduğu çocuğu üzerinde birçok açıdan etkili olmaktadır.

Yadsınamayacak bu etki, çocuğun sağlıklı büyümesi için atılacak adımlarda müdahale edilmesi gereken konulardan biridir.

5.2. Ebeveyn Demografik ve Kişilik Özellikleri, Ebeveynlik Stilleri ile Çocuğu için Yardım Aramaya Yönelik Tutumu Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuç ve Tartışma

Yapılan çalışmanın bir sonraki adımında, ebeveyn demografik ve kişilik özellikleri, ebeveynlik stilleri ve çocuğun duygusal-davranışsal problemlerinin ebeveynin çocuğu için alınabilecek psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarına dair ilişkiler analiz edilmiştir. Demografik değişkenlerden ebeveyn cinsiyeti, medeni durumu, çalışma durumu, ebeveynin kendisi için psikolojik destek alma durumu, çocuğu için psikolojik destek alma durumu, ebeveyn yaşı, evlilik süresi, meslek, eğitim durumu, gelir düzeyi ve ebeveynin psikolojik destek almaya yönelik görüşü analizlere dahil edilmiştir. Ebeveynin cinsiyeti ve kendisi için yardım arama tutumu ile ebeveynin daha önce çocuğu için destek alma durumunun çocuğu için yardım arama tutumu arasında da anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Ayrıca ebeveyn mesleğinin de çocuğu için yardım arama tutumu arasında da anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Ebeveyn mesleklerinden profesyonelleri kapsayan (psikolojik danışman, hemşire, mühendis vb.) grup ile hizmet-satış sektöründe bulunan grup arasında çocuğu için psikolojik yardım arama tutumu açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Ebeveynlerin kendileri için psikolojik yardım almaya yönelik görüşü ile çocuğu için psikolojik hizmetlere yönelik tutumu arasında da anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Kendisi için yardım arama tutumu olumlu olan ebeveynlerin, çocuğu için psikolojik hizmetlere yönelik tutumu arasında da ilişki bulunmuştur.

Ebeveynin kişilik özelliklerinin, çocuğu için psikolojik hizmetlere yönelik tutumu ile ilişkisine bakıldığında, dışadönüklük, uyumluluk ve duygusal denge özelliği gösteren ebeveynlerin çocuğu için psikolojik hizmetlere yönelik tutumu arasında zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu değişkenlerin Çoklu regresyon analizinde ise yine anlamlı fakat düşük güçte yordayıcılığı olduğu görülmüştür.

Ebeveynlik stilleri, proaktif ebeveynlik, olumlu pekiştirme, samimi ilişki ve destekleyici yaklaşım alt boyutlarını kapsayan *kapsamlı olumlu ebeveynlik* ve düşmanlık, düşük kontrol ve fiziksel kontrol alt boyutlarını kapsayan *kapsamlı olumsuz ebeveynlik*

olarak değerlendirilmiştir. Ebeveynlik stillerinin çocuğu için psikolojik hizmetlere yönelik tutumu üzerindeki yordayıcılığına bakıldığında, kapsamlı olumlu ebeveynlik ve kapsamlı olumsuz ebeveynlik stillerinin anlamlı ancak düşük güçte bir yordayıcı olduğu görülmüştür.

Elde edilen bulgular ve ilgili alanyazın karşılaştırıldığında, alanyazında ilk göze çarpan konunun ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları ve destek alıp almama durumları olduğu görülmektedir. Öyle ki Ebrahimi ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan bir araştırmada ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarının olumlu olduğunu fakat neredeyse yarısının psikolojik yardıma başvurmadağı görülmüştür. Benzer bir araştırmada ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları ve davranışlarının 1/3 oranında olduğu bulunmuştur (Oh ve Bayer, 2015). Bu çalışmaların yapılan bu araştırma ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Elde edilen verilere göre, ebeveynlerin çocuğu için daha önce destek almış olma durumu ile psikolojik hizmetlere yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bilinçlenen ebeveynin psikolojik hizmetlere yönelik tutumu olumlu olduğunda gerektiğinde yardım aramayı da desteklemektedir. Psikolojik yardım alan ebeveynin çocuğu için yardım arama tutumu da olumlu yönde etkilenmektedir. Bu noktada ebeveynin psikolojik hizmetlere yönelik tutumunun, çocuğu ihtiyaç duyduğu psikolojik desteğe ulaşmasında önemli görülmektedir. İlgili alanyazın ile bu çalışmanın sonuçları örtüşmektedir. Ebeveynlerin cinsiyetinin de kadınlar lehine çocuğu için yardım alma tutumu ile anlamlı görülmektedir. Alanyazında, çocuklara yönelik araştırmalara katılım oranlarında ve tutumda da kadınların daha fazla olduğu, erkeklerin katılım oranının daha düşük davranış ve tutumda olduğu görülmektedir. Triemstra ve arkadaşları tarafından (2017) yapılan bir araştırmada annelerin psikolojik hizmetlere yönelik bakışının babalara oranla anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu görülmüştür. Nitekim yapılan bu çalışmada da annelerin tutumları babalara göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Yapılan bazı araştırmalarda, ebeveynlerin çocuğu için psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarının eğitim ve gelir düzeyiyle anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Moravska, Sultan, 2012). Ancak yapılan bu tez çalışmasında ebeveyn eğitim durumu, gelir düzeyi, medeni durumu gibi faktörlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ebeveynin mesleki grubu ile psikolojik hizmetlere yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Profesyonel meslek grubundaki

ebeveynlerin, satış-hizmet sektörü meslek grubundaki ebeveynlere göre çocuğu için psikolojik yardım arama tutumunun anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görölmüştür. Profesyonel meslek grubunda psikolojik danışman ve psikologların yoğun olarak bulunuyor olması bu farkı açıklamada yardımcı olabilir.

Son olarak, demografik bilgi formunda bulunan “Kendiniz için psikolojik destek almakla ilgili ne düşünürsünüz?” sorusuna verilen yanıtlar ile çocuğu için psikolojik yardım aramaya ilişkin tutum arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu görölmektedir. “Sorunumu çözmede faydalı olduğunu düşünüyorum” seçeneğini işaretleyen ebeveynlerin tutum puanlarının “Yaradığını düşünmüyorum” seçeneğini ve “Son çare olarak başvurulması gerektiğini düşünüyorum” seçeneğini işaretleyen ebeveynlerin tutum puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görölmüştür. Bu sonuç, ilgili alanyazındaki bireylerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumlarına dair araştırmalar ve ebeveynlerin çocuğu için yardım aramaya ilişkin tutumları üzerine yapılan araştırmalar ile örtüşmektedir. Bu sonuçlar bir araya getirildiğinde, kendisi için destek alma tutumu ne kadar olumluysa çocuğu için destek alma tutumu da o düzeyde olumlu olabilmektedir, şeklinde yorumlanabilir.

5.3. Öneriler

Gelecek çalışmalara yönelik öneriler iki başlık altında ele alınmıştır. İlk başlıkta araştırmacılara yönelik öneriler yer alırken, ikinci başlıkta uygulayıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.3.1. Araştırmacılara yönelik öneriler

Araştırmanın genellenebilirliğini artırmak adına, daha geniş ve temsili bir örneklem grubuyla tekrarlanması önerilmektedir. Farklı coğrafi bölgelerden, sosyoekonomik düzeylerden ve çeşitli kültürel arka planlardan katılımcıların dâhil edilmesi, bulguların evrenselliğini güçlendirecek ve sonuçların farklı bağlamlarda geçerliliğini test etmeye olanak tanıyacaktır.

Veri toplama sürecinde karşılaşılan bazı sınırlılıklar göz önünde bulundurularak, ileriki çalışmalarda daha kontrollü ve güvenilir veri toplama yöntemlerinin tercih edilmesi faydalı olacaktır. Özellikle ölçeklerin uygulanma ortamı, katılımcıların yanıtlama koşulları gibi faktörlerin dikkatle planlanması, verilerin geçerlilik ve güvenilirlik düzeyini artıracaktır.

Bu araştırmada ebeveyn özellikleri ile çocukların duygusal davranışsal sorunları ve çocuğu için psikolojik yardım alma tutumları temel istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmiştir. Gelecek çalışmalarda yapısal eşitlik modellemesi, aracı/moderatör değişken analizleri ve derinlemesine veri toplamayı sağlayan nitel araştırma yöntemleri gibi daha karmaşık veri analiz yöntemlerinin tercih edilmesi, değişkenler arasındaki ilişkilerin daha derinlemesine incelenmesine olanak tanıyabilir. Böylece olası ihtimallere dair daha güçlü çıkarımlar yapılabilir.

İleriki çalışmalarda kültürel çeşitliliği ve cinsiyet dengesini kapsayan örneklemelerin tercih edilmesi önerilmektedir. Ebeveynlik tarzları, kişilik özellikleri ve yardım arama tutumları gibi psikososyal değişkenler, kültürel bağlama duyarlı olabildiğinden, kültürlerarası karşılaştırmalar bu alandaki bilgi birikimini zenginleştirecektir.

Elde edilen bulgular, özellikle ebeveynin yardım arama tutumu ile  ocuk davranışsal sorunları arasındaki ilişkilere ışık tutmakla birlikte,  ocuk için yardım arama sürecine yönelik ebeveyn tutumlarının farklı değişkenler ile ilişkisini inceleyen daha fazla araştırma gerektiği görülmektedir.

Araştırmanın kesitsel yapısı, zaman içindeki değişimleri gözlemlemeye olanak tanımamaktadır. Bu nedenle, gelecekte boylamsal yöntemlerle gerçekleştirilecek çalışmaların, ebeveynlik tarzları ve kişilik özelliklerinin  ocuk davranışları üzerindeki uzun vadeli etkilerini daha sağlıklı biçimde ortaya koyabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırma yalnızca 4-6 yaş arası çocukları kapsamakta olup, farklı gelişim dönemlerindeki çocuklar üzerindeki etkileri değerlendirmek için daha geniş yaş gruplarıyla çalışmalar yapılması önerilmektedir. Özellikle ergenlik dönemi gibi gelişimsel açıdan kritik aşamalarda ebeveyn faktörlerinin etkisini araştırmak, gelişimsel psikoloji alanına önemli katkılar sağlayabilir.

Son olarak, sunulan psikolojik hizmetlerin ücretleri ve ulaşılabilirliğine dair konular, bu çalışmanın kapsamı dışında kalmıştır. Ancak  nceki araştırmalarla uyumlu olarak, gelir düzeyi ve hizmet ulaşılabilirliğinin hem ebeveyn tutumlarını hem de çocukların davranışsal özelliklerini etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, ileriki araştırmalarda bu değişkenlere daha fazla vurgu yapılması önerilmektedir.

5.3.2. Uygulayıcılara yönelik öneriler

Çalışmada ebeveyn kişilik özellikleri, ebeveynlik stilleri gibi pek çok ebeveynle ilgili özelliğin çocukların duygusal-davranışsal sorunlarıyla ilişkisi ortaya konmuştur. Bu nedenle ebeveynlerin hem kendi gelişimlerine hem de çocukları ile ilişkilerine yönelik verilecek danışmanlık, seminer ve benzeri psiko-eğitim uygulamalarının, ebeveynin kendini de kapsayabileceği bir noktaya ışık tutarak yapılması bireysel farkındalığı ve hayat görüşünde farklılaşmayı destekleyeceğinden, çocuğu ile ilişkisine ve çocuğun gelişim özelliklerine de olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla, çocuk odaklı çalışmalarda ebeveynlerin kişisel gelişimlerine yönelik çalışmaların da detaylandırılması önerilmektedir.

Psikolojik danışmanlık hizmetini çocuklara yönelik sürdüren uygulayıcıların, ebeveyn özellikleri ve tutumlarının önemli olması sebebiyle, ebeveyn tutumları yanında ebeveyn kişilik özelliklerine yönelik bilgi edinerek süreci ilerletmesi danışmanlık hizmetinin faydasını artırabilir.

Çocukların ihtiyaç halinde profesyonel psikolojik hizmetlere ulaşabilmesinin en önemli yollarından birisi ebeveynlerin bilinçliliğidir. Ebeveynlerin psikolojik hizmetler konusunda bilgilendirilmesi ve özellikle babaların sürece dahil olmaya teşvik edilmesi, çocuğun psikolojik hizmete erişimini artırabilir. Bu konuda her iki ebeveyni de bilinçlendirici eğitim ve seminerler verilmesi çocukların sağlıklı gelişimlerine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abd Rahim, M. H., Ibrahim, M. I., Ab Rahman, A., Yaacob, N. M., & Hashim, N. S. F. (2023). Emotional and Behavioural Problems among Preschool Children in Northeast Peninsular Malaysia: Parent Report Version. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 11(13), 1828.
- Adler, A. (1938). *Social interest: A challenge to mankind*. London: Faber&Faber.
- Ajzen, I., 1991. The theory of planned behaviour. *Organ. Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50(2), 179-211.
- Akaydın, D. ve Akduman Gülümser, G. (2016). 6 Yaş Grubu Çocukların Duygusal Zeka Düzeyleri İle Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1353-1360.
- Alonso, J. ve Little, E. (2019). Parent help-seeking behaviour: Examining the impact of parent beliefs on professional help-seeking for child emotional and behavioural difficulties. *The Educational and Developmental Psychologist*, 36(2), 1-8.
- Altınoğlu Dikmeer, İ., Erol, N. ve Gençöz, T. (2014). Evlat edinilmiş ve evlat edinilmemiş çocuklarda bağlanma güvenliği ve ebeveynlik stili ile ilişkili duygusal ve davranışsal sorunlar. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 25 (4), 234-243.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67(6), 3296-3319.
- Barkley, R. A. (1997). *Attention-Deficit Hyperactivity Disorder: A Handbook for Diagnosis and Treatment*. Guilford Press.
- Bakwin, H.(1971). Enuresis in twins. *American Journal of Disease in Childhood*, 222-225.
- Barnow, S., Spitzer, C., Grabe, H.J., Kessler, C.W., and Freyberger, H.J. (2006). Individual characteristics, familial experience, and psychopathology in children of mothers with

- borderline personality disorder. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 45 8, 965-72 .
- Başdaş, E. ve Türküm, A. S. (2018). Ebeveynlerin psikolojik hizmetlere yönelik tutumları envanteri: türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kastamonu Education Journal*, 26(6), 1813-1821.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*, 75(1), 43–88.
- Binion, G., and Zalewski, M. (2017). Maternal Emotion Dysregulation and the Functional Organization of Preschoolers' Emotional Expressions and Regulatory Behaviors. *Emotion*, 18, 386–399.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Bongers, I. L., Koot, H. M., van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2003). Developmental trajectories of externalizing behaviours in childhood and adolescence. *Child Development*, 74(5), 1521–1536.
- Bowlby, J. (2014). *Güvenli Bir Dayanak: Ebeveyn-Çocuk Bağlanması ve Sağlıklı İnsan Gelişimi*. Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Cheah, C. S., Leung, C. Y., Tahseen, M. ve Schultz, D. (2009). Authoritative parenting among immigrant Chinese mothers of preschoolers. *Journal of Family Psychology*, 23(3), 311-320.
- Cho, S., Kim, H., Cho, H. ve Shin, Y. (2007). Factors influencing perceptions of need for and decisions to solicit child mental health services by parents of 9-12 years old Korean children. *Child Psychiatry and Human Development*, 38, 279-286.
- Cirhinlioğlu, F.G.(2015). *Çocuk Gelişimi ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Nobel.

- Coplan, R.J., Reichel, M. and Rowan K. (2009) Exploring the associations between maternal personality, child temperament, and parenting: A focus on emotions. *Personality and Individual Differences*, 46, 241-246
- Creswell, J. W. (2014). *Nitel, nicel araştırma deseni ve karma yöntem yaklaşımları*. (Çev. Ed. S.B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çetin, E. (2019). *48-72 aylık çocukların kaygı düzeyleriyle ebeveynlerinin 5 faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Darling, N., and Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496.
- Daugherty, D. A., Murphy, M. J. And Paugh, J. (2001). An examination of the Adlerian construct of social interest with criminal offenders. *Journal of Counseling and Development*, 79(4), 465-471.
- Delvecchio, E., Germani, A., Raspa, V., Lis, A., ve Mazzeschi, C. (2020). Parenting styles and child's well-being: The mediating role of the perceived parental stress. *Europe's Journal of Psychology*, 16(3), 514–531.
- Demir, M., & Karabacak, A. (2017). Ergenlerin duygusal özerkliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 21(2), 427-442.
- Drent, H. M., van den Hoofdakker, B., Buitelaar, J. K., Hoekstra, P. J., & Dietrich, A. (2022). Factors Related to Perceived Stigma in Parents of Children and Adolescents in Outpatient Mental Healthcare. *International journal of environmental research and public health*, 19(19), 12767.
- Duncan, G. J., Ziol-Guest, K. M., & Kalil, A. (2010). Early-Childhood Poverty and Adult Attainment, Behavior, and Health. *Child Development*, 81(1), 306–325.
- Düzgün, Ş. (2003). Öğrencilerin psikolojik belirtileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 149-162.

- Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children's effortful control, and externalizing problems: A three-wave longitudinal study. *Child Development*, 76(5), 1055-1071.
- Eratay, E. (2011). Okul öncesi çocuklarında davranış problemleri. *Education Sciences*, 6(3), 2347- 2362.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. W. W. Norton & Company.
- Esen Çoban, A., Bilgen, Z., İdrisoğlu, Ö., Sönmez, İ., vd. (2021). Karşılaşılan duygusal ve davranışsal problemlerin ebeveyn tutumu ile ilişkisinin incelenmesi: İçerik analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4302- 4335.
- Ewen, R. B. (2014). *An introduction to theories of personality* (7th Ed.) New York, NY: Taylor Francis Group.
- Fahey, K.R., Howard, M.R. ve Hulit, L.M. (2011). *Born to talk: An introduction to speech and language development*, 5th edition. Pearson.
- Faraone, S. V., Perlis, R. H., Doyle, A. E., Smoller, J. W., Goralnick, J. J., Holmgren, M. A., and Sklar, P. (2005). Molecular genetics of attention-deficit/hyperactivity disorder. *Biological Psychiatry*, 57(11), 1313-1323.
- Folstein, S., and Rutter, M.(1977). Infantile autism: a genetic study of twin pairs of 21 twin pairs. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 297-321.
- Ford, T., Goodman, R., and Meltzer, H. (2003). The British child and adolescent mental health survey 1999: The prevalence of DSMIV disorders. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42, 1203–1211.
- Freud, S. (1905). *Three Essays on the Theory of Sexuality* (J. Strachey, Trans.). Basic Books

- Frick, P. J., and Nigg, J. T. (2012). Current issues in the diagnosis of attention deficit hyperactivity disorder, oppositional defiant disorder, and conduct disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 8, 77-107.
- Karoğlu, H., & Ünüvar, P. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim özellikleri ve sosyal beceri düzeyleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(43), 231-254.
- Kazdin, A. E. (2003). *Psychotherapy for children and adolescents: Directions for research and practice*. Oxford University Press.
- Gardner F. E. (1989). Inconsistent parenting: is there evidence for a link with children's conduct problems?. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 17(2), 223–233.
- Geçtan, E. (2007) *Varoluş ve Psikiyatri*. (7. basım). İstanbul: Metis Yayınları
- Goodman, R., and Stevenson, J.(1989a). A twin study of hyperactivity-!. An examination of hyperactivity scores and categories derived from Rutter teacher and parent questionnaires. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*.
- Goodman, R., Neves dos Santos, D., and Robatto Nunes, A. P. (2005). The Ilha de Mare study: A survey of child mental health problems in a predominantly African–Brazilian rural community. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 40, 11–17.
- Goodman, R., and Stevenson, J.(1989b). A twin study of hyperactivity-IT. The aetiological role of genes, family relationships and perinatal adversity. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 30, 691-709.
- Grujicic, R., Tošković, O., Lazarević, L.B., Mandic-Maravic, V., Mitkovic-Voncina, M., Radanović, A., Radosavljev-Kirćanski, J., Videnović, M., Pekmezović, T.D., and Pejovic Milovancevic, M. (2022). How are parental practices and attitudes towards corporal punishment related to child academic, developmental, or psychological–emotional dysfunctioning? *European Child and Adolescent Psychiatry*, 32, 2175-2185.

- Güneri Yöyen, E. (2016). A Turkish adaptation of short version of International Personality Inventory-IPI: Reliability and validity analysis. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2 (4), 1058-1069.
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B. ve İncekaş, S. (2008). Güçler ve güçlükler anketinin (GGA) Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 65-74.
- Harvey, J. A., ve Boynton, K. L. (2021). Self-Disclosure and Psychological Resilience: The Mediating Roles of Self-Esteem and Self-Compassion. *Interpersona. An International Journal on Personal Relationships*, 15(1), 90–104.
- Işıklı, M., *Okul Öncesi Öğrencilerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik İhtiyaçlarının Ebeveyn Görüşüne Göre Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021.
- Jackson, S.T., Jaeger, A.J., and Del Vecchio, T. (2023). Predictors of help-seeking behavior in mothers of preschoolers. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 28, 1495 - 1508.
- John, O. P., Naumann, L. P., and Soto, C. J. (2008). Paradigm Shift to the Integrative Big Five Trait Taxonomy: History, Measurement, and Conceptual Issues. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of Personality: Theory and Research*. New York: Guilford Press.
- Johnston, C., and Mash, E. J. (2001). Families of children with attention-deficit/hyperactivity disorder: review and recommendations for future research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4(3), 183-207.
- Karababa, A. (2019). Çok Boyutlu Ebeveynlik Stillerini Değerlendirme Ölçeği'nin (ÇESDÖ) (Ebeveyn Formu) Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 108-131.
- Keown L. J. ve Woodward L. J., (2003). Early parent-child relations and family functioning of preschool boys with pervasive hiperactivity., *Journal of Abnormal Child Psychology*, 2002, 30, 541-543.

- Kerns, C. E., Pincus, D. B., McLaughlin, K. A., Comer, J. S. (2017). Maternal emotion regulation during child distress, child anxiety accommodation and links between maternal and child anxiety. *Journal of Anxiety Disorders*, 50, 52-59.
- Kökdemir, H. (2004) Öfke ve öfke kontrolü. *Pivolka*, 3(12), 7-10.
- Langley, K., Rice, F., and Thapar, A. (2005). Maternal smoking during pregnancy as an environmental risk factor for attention deficit hyperactivity disorder behaviour. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 44(4), 331-337.
- Lerner, H. (2010). *Öfke Dansı* (10. basım). (Çev. S. Gül) İstanbul: Varlık Yayınları
- Lin, Z., Zhou, Z., Zhu, L., & Wu, W. (2023). Parenting styles, empathy and aggressive behavior in preschool children: An examination of mediating mechanisms. *Frontiers in Psychology*, 14, 1243623.
- Luo, J., Raat, H., Franse, C.B., Bannink, R., Bai, G., and van Grieken, A. (2022). Correlates of help-seeking by parents for the socioemotional development of their 3-year-old children: a longitudinal study. *BMJ Open*, 12.
- Martins, P. C., & Oliveira, V. H. (2024). Child Well-Being, Family Functioning, and Contextual Strain: A Study of Multi-Assisted Low-Income Families. *Children*, 11(12), 1533.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. Jr. (1987). Validation of the Five-Factor Model of Personality Across Instruments and Observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 81–90.
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., ve Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39-47.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *0-72 Ay Sosyal ve Duygusal Gelişim*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

- Mojtabai, R., Evans-Lacko, S., Schomerus, G., and Thornicroft, G. (2016). Attitudes toward mental health help seeking as predictors of future help-seeking behavior and use of mental health treatments. *Psychiatric Services*, 67(6), 650-657.
- Morawska, A., and Sultan, A. (2016). Parental attitudes towards seeking professional help for their children: a community sample from the sultanate of oman. *Journal of Child and Family Studies*, 25, 979-987.
- Morawska, A., ve Sanders, M. R. (2006). Barriers to parent engagement and help-seeking in behavioral family interventions. *Journal of Child and Family Studies*, 15(5), 561–575.
- Okul Öncesi Eğitim Programı (2013). Millî Eğitim Bakanlığı: Ankara
- Triemstra, K.T., Niec, L.N., Peer, S.O., and Christian-Brandt, A.S. (2017). The influence of conventional masculine gender role norms on parental attitudes toward seeking psychological services for children. *Psychology of Men and Masculinity*, 18, 311–320.
- Papalia, D. E., Olds, S. W., and Feldman, R. D. (2002). *A Child's World: Infancy Through Adolescence (9th ed.)*. New York, NY: McGraw Hill.
- Patterson, G. R. ve Fister, P. A. (2002). *Recent Developments in our understanding of parenting: Bidirectional effects, causal models and the search for parsimony*. M. H. Bornstein (Ed.) Handbook of parenting-volume 5 Practical Issues in parenting (p. 59-88). London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Puff, J., and Renk, K. (2015). Mothers' Temperament and Personality: Their Relationship to Parenting Behaviors, Locus of Control, and Young Children's Functioning. *Child Psychiatry and Human Development*, 47, 799 - 818.
- Raver, C. C., Jones, S. M., Li-Grining, C., Zhai, F., Bub, K., & Pressler, E. (2008). Improving preschool classroom processes: Preliminary findings from a randomized trial implemented in Head Start settings. *Early Childhood Research Quarterly*, 23(1), 10–26.

- Reardon, T., Harvey, K., Baranowska, M., O'Brien, D., Smith, L., Creswell, C., (2017). What do parents perceive are the barriers and facilitators to accessing psychological treatment for mental health problems in children and adolescents? *Eur. Child Adolesc. Psychiatry* 26 (6), 623–647.
- Reardon, T., Harvey, K., Young, B., O'Brien, D., Creswell, C., (2018a). Barriers and facilitators to parents seeking and accessing professional support for anxiety disorders in children: a qualitative interview study. *Eur. Child Adolesc. Psychiatry* 27, 1023–1031.
- Reardon, T., Harvey, K., Creswell, C., (2020). Seeking and accessing professional support for child anxiety in a community sample. *Eur. Child Adolesc. Psychiatry* 29, 649–664.
- Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16–47.
- Rosen, D., Tolman, R. M., Warner, L. A., & Conner, K. (2007). Racial differences in mental health service utilization among low-income women. *Social work in public health*, 23(2-3), 89–105.
- Sani, N. S., Ahmad, N. A., Idris, I. B., Sooryanarayana, R., & Abd Razak, M. A. (2021). Factors Associated with Mental Health Problems among Malaysian Children: A Large Population-Based Study. *Children*, 8(2), 119.
- Sawrikar, V., Van Dyke, C. ve Smith Slep, A.M. (2024). The ws of parental help-seeking: when, where, and for what do parents seek help for child mental health. *Child Psychiatry & Human Development*.
- Schaefer, E. S. (1959). A circumplex model for maternal behavior. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59(2), 226.
- Shri, R. (2010). Anxiety: causes and management. *The Journal of Behavioral Science*, 5(1), 100–118.

- Sutapa, P., Pratama, K. W., Rosly, M. M., Ali, S. K. S., ve Karakauki, M. (2021). Improving Motor Skills in Early Childhood through Goal-Oriented Play Activity. *Children (Basel, Switzerland)*, 8(11), 994.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making sense of Cronbach's alpha. *International Journal Of Medical Education*, 2, 53.
- Tremblay, R. E., Craig, W. M., and Helfer, M. A. (2000). Developmental pathways of physical aggression during early childhood: Factors associated with stable high physical aggression trajectories. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(8), 1016–1028.
- Turner, E. A. ve Liew, J. (2010). Children's adjustment and child mental health service use: the role of parents' attitudes and personal service use in an upper middle class sample. *Community Ment Health Journal*, 46, 231-240.
- Van den Bergh, B. R., and Marcoen, A. (2004). High antenatal maternal anxiety is related to ADHD symptoms, externalizing problems, and anxiety in 8-and 9-year-olds. *Child Development*, 75(4), 1085-1097.
- Van den Oord, E. J. C. G. (1993). *A Genetic Study of Problem Behaviors in Children*. Unpublished doctoral dissertation.
- Van Petegem, S., Soenens, B., Vansteenkiste, M., & Beyers, W. (2015). Parental psychological control and autonomy granting: Distinct yet related parenting dimensions? *Journal of Adolescence*, 45, 1–12.
- VanFleet, R., Sywulak, A. E. ve Sniscak, C. C. (2020). (H. U. Kural, çev.) *Çocuk-merkezli oyun terapisi*. İstanbul: Apamer Yayıncılık.
- Woodgate, R.L., Gonzalez, M., and Tennent, P. (2023). Accessing mental health services for a child living with anxiety: Parents' lived experience and recommendations. *PLOS ONE*, 18.
- Yavuz, B. (2019). *2-6 yaş arası otizmlili çocuğa sahip olan ebeveynlerin kaygı, psikolojik yardım arama ve problem çözme düzeylerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

- Yurduşen, S., Erol, N. ve Gençöz, T. (2012). Ebeveyn tutumlarının ve annelerin psikolojik iyi durumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların duygusal ve davranışsal sorunlarına etkisi. *Anne ve Çocuk Sağlığı Dergisi*, 17 , 68-75.
- Zhang, W., Yu, G., Fu, W., Li, R. (2022). Parental Psychological Control and Children's Prosocial Behavior: The Mediating Role of Social Anxiety and the Moderating Role of Socioeconomic Status. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19, 11-69.

EKLER

EK-1 DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Yaşınız? (Lütfen yazınız)

.....

Cinsiyetiniz?

☐ Kadın

☐ Erkek

Medeni Durumunuz?

☐ Bekar

☐ Evli

Ne kadar süredir evlisiniz?

.....

Mesleğiniz?

.....

Eğitim Durumunuz?

☐ İlkokul

☐ Ortaokul

☐ Lise

☐ Üniversite (Lisans)

☐ Lisansüstü (Yüksek Lisans ve Doktora)

Çalışma Durumunuz?

☐ Çalışıyorum

☐ Çalışmıyorum

Diğer Ebeveyn Çalışma Durumu?

☐ Çalışıyor

☐ Çalışmıyor

Hanenize giren aylık tüm gelirleri düşündüğünüzde kendi gelir düzeyinizi nerede görüyorsunuz?

☐ Düşük

- ☐ Ortanın altı
- ☐ Orta
- ☐ Ortanın üstü
- ☐ Yüksek

Lütfen çocuğunuzun/çocuklarınızın yaşını/yaşlarını yazınız.

.....

Daha önce kendiniz için bir psikolojik destek aldınız mı? (Psikiyatr, psikolojik danışman, psikolog vb.)

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Kendiniz İçin Psikolojik Destek Almakla İlgili Ne Düşünürsünüz?

- ☐ Sorunumu çözmeye yardımcı olduğunu düşünüyorum.
- ☐ Son çare olarak görülmesi gerektiğini düşünüyorum.
- ☐ İşe yaradığını düşünmüyorum.

Daha önce çocuğunuz için profesyonel bir psikolojik destek aldınız mı? (Psikiyatr, psikolojik danışman, psikolog vb.)

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

Destek aldıysanız, hangi konudaydı? (Lütfen yazınız: öfke, kaygı, okula uyum vs.)

.....

Destek almadıysanız, sebebi neydi?

- ☐ İhtiyaç duymadık
- ☐ Maddi olarak zorlandık
- ☐ Ulaşabileceğimiz bir uzman yoktu
- ☐ Diğer:

EK-2 AYDINLATILMIŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu araştırma, Anadolu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında Psikolojik Danışman Beyza ÇAKIR tarafından, Prof. Dr. Bahtiyar ERASLAN-ÇAPAN danışmanlığında yüksek lisans tez çalışması olarak yürütülmektedir.

Bu çalışmada, 4-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ve ebeveynlik stillerinin, çocuğu için psikolojik yardım aramaya yönelik tutumları ve çocuğun duygusal-davranışsal sorunları ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Katılmayı kabul etmeniz halinde, sizden konu ile ilgili bazı ölçekleri doldurmanız istenecektir. Lütfen soruları olması gerektiğini düşündüğünüz şekilde değil, sizin duygu ve düşüncelerinizi tüm gerçekliği ile yansıtabilecek şekilde cevaplayınız. Sizden, kimlik bilgilerinize dair hiçbir bilgi istenmeyecektir. Çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Formu cevaplamanız için ortalama 15 dakika yeterli olacaktır.

Çalışma hakkında bilgi almak isterseniz ... adresinden mail ile iletişim kurabilirsiniz.

Katılım sağladığınız için teşekkürler.

Psikolojik Danışman Beyza ÇAKIR

Yukarıda amacı ve içeriği belirtilen bu araştırma ile ilgili bilgiler tarafıma aktarıldı. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğim takdirde gerek araştırma yürütülürken gerekse yayımlandığında kimliğimin gizli tutulacağı konusunda güvence aldım. Bana ait verilerin kullanımına izin veriyorum. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu çalışmada “katılımcı” olarak yer alma kararı verdim.

EK-3 ETİK KURUL ONAY FORMU

Evrak Kayıt Tarihi: 13.02.2024

Protokol No: 696724

Tarih: 26.02.2024

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri ve Ebeveynlik Stilllerinin, 4-6 Yaş Grubundaki Çocuğu İçin Psikolojik Yardım Aramaya Yönelik Tutumları ve Çocuğun Duygusal-Davranışsal Sorunları İle İlişkisinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Bahtiyar ERASLAN ÇAPAN
TEZ YAZARI:	Beyza ÇAKIR
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-4 ÖZ GEÇMİŞ

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Beyza Çakır

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim Bilgileri: 2021, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Mesleki Deneyimi: 2024, Kurucu Psikolojik Danışman, Ahval Psikoloji

